8/246
August 2023
Anul XXI

Cafeneaua literară



Christian Schloe

suplimente ARTE POETICE

Ancheta «Cafenelei literare»

POEZIA LUI EMINESCU ȘI POEZIA CONTEMPORANĂ

Corespondență din Londra



Am ales piesa *Harry Potter and the Cursed Child*

Am plecat la Londra cu o bucurie nestăpânită pentru a vedea o piesă de teatru. Am ales *Harry Potter and the Cursed Child*, o recentă poveste din seria *Harry Potter*, scrisă de Jack Thorn și regizată de John Tiffany.

Se joacă la *The Palace Theatre*, chiar în *The West End of London*, zona cunoscută în Londra, ca fiind locul unde se joacă teatru.

Piesa durează 5 ore și 30 min. și se joacă în două părți. Între cele două părți poți pleca din teatru pentru cină sau chiar pentru o plimbare prin parcuri, timp de două ore, ceea ce am și făcut.

Prima parte durează 3 ore dar, într-o mică pauză, poți savura un juise sau un pahar de vin într-unul din cele două baruri. Se leagă ușor prietenii. Oameni necunoscuți împart pentru câteva minute plăcerea conversațiilor scurte. Poveștile continuă și în afara scenei.



Este cea mai premiată piesă nouă din istoria teatrului; 24 de premii majore în Marea Britanie, 9 premii Olivier, 25 de premii în SUA și 6 premii Tony. „Unul dintre cele mai definitorii evenimente ale culturii pop ale deceniului” – *Forbes*.

Dincolo de toate acestea povestea despre Harry Potter, aduce magia în inimile noastre.

Dar ce spun eu bucurie, a fost o încântare! Un spectacol grandios! Toate efectele vizuale de magie și vrajă aduse pe scenă au completat, cu rafinament, profunzimea și substanța textului. Personajele, tineri adolescenți și adulți, sunt prinse împreună într-un iureș de evenimente cu trăiri specifice fiecărei vârste. Dans, culoare, emoții și suspans în slujba unei vieți magice!

Nu uitați să aduceți magia în viețile voastre!

Liliana FINTA, Londra

Un tip de critic

Fin degustător al creaţiilor literare, Mircea Moţ nu le abordează de regulă „din prima”, ci, posibil, după lecturi repetate, într-un spirit meditativ, întorcându-le pacient pe mai multe feţe, menţionând nu o dată mai multe unghiuri de înţelegere. Tactica d-sale exegetică e diversă. Uneori ia în vizor „centrul” spre a-i găsi componente, nuanţe, tangenţe neluate în seamă până acum, alteori se aplică asupra elementelor „marginii”, căutând a stabili itinerariile acestora, uneori sinuoase, care le apropie de „centru”. Al doilea procedeu e mai frecvent. Nimic improvizat, totul bizuit pe o reflexivitate atentă, pe o disciplină „ardeleană”. Anevoie ar putea fi contrazis, combătut. O atare onestitate „gospodărească” nu exclude tentaţia disociativă şi asociativă, într-un cadru în care apar oportune referinţe la autori deopotrivă autohtoni şi străini. Fără grabă Mircea Moţ construieşte imagini critice plauzibile graţie solidităţii investigative, tinzând la limpezimile unui bilanţ. Evantaiul numelor de care se ocupă se deschide cu largheţe, începând din secolul XIX şi mergând până la contemporani, poeţi, prozatori, critici laolaltă. Iată notificarea unei fibre antilirice discrete însă nu mai puţin convingătoare la I. L. Caragiale: „În general, personajele caragialiene se simt bine în spaţiul exterior, al străzii, al berăriei şi al cafenelei, (...) nu în interioarele care nu sunt niciodată căutate pentru a le asigura personajelor intimitatea, liniştea şi protecţia. Departe de a fi aşadar un spaţiu protector, interiorul domestic îi impune individului o inactivitate care-i pune sub semnul întrebării înseşi condiţia”. Nu e cumva un grad de comunicare organică a scriitorului cu personajele sale predilecte? Referitor la poezia lui Arghezi e susţinută, dimpotrivă, „depăşirea limitei pentru a dobândi condiţia pură a spiritualităţii”, nu mai puţin decât în sensul credinţei, precum o prelungire a tinereţii pioase a poetului, universul acestuia „fiind recuperat ca o creaţie a divinităţii în ultimă instanţă”. Altfel spus o surprinzătoare „dematerializare” a operei argheziene atât de copios nutrită de concretul metaforizat: „Arghezi nu descompune realul, chiar trivial fiind, el îl percepe ca pe o creaţie divină care trebuie sublimată prin scris şi prin arta poetică. *Floarea* contează în această situaţie la autorul *Florilor de mucigai* ca echivalent pur şi spiritual al materiei. La poetul *Cuvintelor potrivite, floarea* poate fi echivalentul mântuitului azur al poeziei barbiene, unde, după trecerea purificatoare prin oglindă, realul este mântuit de materialitatea sa”. Sadoveanu manifesta o oarecum similară tentativă de sustragere din real, printr-o stare incantatorie conţinând o autarhie a verbului: „Poveştile de vânătoare din *Ţara de dincolo de negură* contează mai puţin prin evenimentele propriu-zise. Ele, poveştile de vânătoare, rămân în primul rând rostire pură, incantaţie şi act magic, prin care ucenicul este suspendat din realitatea modernă”. Acest „ucenic” inactual se exprimă transportat: „Frumoase şi interesante nu sunt întâmplările în sine, (...) ci cuvintele sunt totul”. Morometele lui Marin Preda apare fascinat de ochii albaştri ai unei mocance. În sprijin e introdusă o referinţă la Jean Chevalier şi Alain Gheerbrant din cunoscutul lor *Dicţionar,* consemnând „importanta semnificaţie metafizică” a respectivei culori, care, faţă de celelalte, „este cea mai adâncă: privirea se rătăceşte într-însa fără să întâlnească nici un obstacol şi se rătăceşte în profunzime, ca şi cum culoarea ar încerca mereu să-i scape”, precum şi una la pictorul Kandinsky, pentru care albastrul implică „o mişcare de



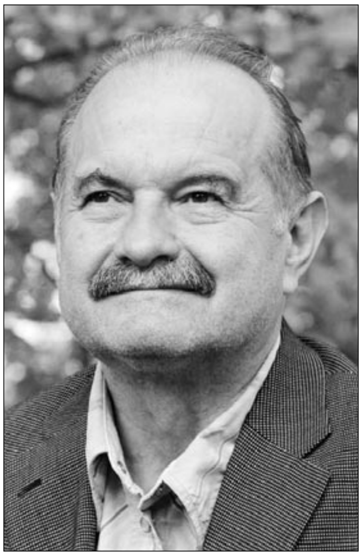


îndepărtare a omului şi o mişcare dirijată doar spre propriul său centru care, totuşi, atrage omul către infinit şi trezeşte în el dorinţa de puritate şi sete de supranatural”. În legătură cu Ileana Mălăncioiu, apreciată drept „cea mai importantă poetă contemporană”, e relevată o ambiguitate a sintagmei „în afară”, cuprinzând în acolada sensului său atât spaţiul vieţii interioare, cât şi cel al „lumii libere”, opusă regimului totalitar. O „şopârlă”? Foarte cu putinţă. „Există în *Urcarea muntelui* o tensiune uşor de sesizat între realitatea *de afară* – nu obligatoriu una socială, concret determinată – şi o altă realitate, interioară, imaginară ca alternativă la universul cu care poetul nu mai are afinităţi. (...) În acest caz, «propria mea ţară» se confundă cu universul protector al poeziei, în care, autoexilată pentru a-şi păstra autenticitatea propriei condiţii, poeta nu-şi maschează totuşi suferinţa cauzată de imposibilitatea apartenenţei la cealaltă realitate”. La Marta Petreu s-ar cuveni menţionată aşijderea aspiraţia spre spiritual, întrucît aceasta stabileşte, cu propriile d-sale cuvinte, un „pact cu Puterile (al autorului): un pact care-i dă dreptul de a crea viaţa «eternă» şi iluzorie a artei, dar îi pretinde, fără milă, să se abţină de la a-şi trăi propria viaţă, îl deturnează de la viaţă; un pact care-l obligă să abdice de la «normalitatea» sa, mijlocie, caldă şi umană”. Comentariul criticului: „Din perspectiva acestui pact cu Puterile, Marta Petreu depăşeşte durerea şi capriciile trupului, marcând, prin ziua cea fără de durere, un timp de graţie, când spiritualul, deturnat semnificativ, îşi regăseşte dreptul de a fi trăit nu de trup, ci de propria revelaţie”. De reţinut faptul că Mircea Moţ pare a se regăsi emoţional în atari stări de elevaţie, poate ca un semnal al unei latenţe creatoare sau ca o complementară manifestare a unui protest existenţial propriu. Un impuls al evadării din atmosfera unei despiritualizări progresive. Profilul moral exemplar al criticului corespunde unor atari ipoteze. Putem avea aici în vedere o constantă rezervă faţă de agitaţia prezentului, o imunitate la oportunism, evitarea alinierii la o linie directoare sau alta a mediului ambiental. O intimitate cu sine însuşi îi apare lui Mircea Moţ suficientă.

Gheorghe GRIGURCU

Mircea Moţ, **Complicităţi selective. Eseuri,** Ed. Ecou Transilvan, 2022, 242 p.

ION SIMUȚ
Un surâs în plină vară



Prostologie experimentală (Variațiuni sintactice; locuri comune)

● Ai zice că nu eşti prost.
● Nu ai zice că eşti prost.
● Aş zice că nu eşti prost.
● Nu aş zice că eşti prost.
● Nu aş zice că nu eşti prost.
● Nu aş fi zis că eşti prost.
● Nu aş fi zis că n-ai fi prost.
● Nu poţi zice despre cineva că e prost.
● Nu poţi zice despre cineva că nu e prost.
● Poţi zice despre cineva că e prost.
● Poţi zice despre cineva că nu e prost.
● Nu fi prost cum ai mai fost.
● Ai fost prost. Ce a fost va mai fi, ce va fi a mai fost.

● Domnia și prostia se plătesc (cu un loc în rai). Deșteptăciunea - și mai scump! (cu un loc în iad).

● Dacă ești prost, stai acasă! Dacă nu ești prost, nici nu te gândești să pleci de acasă!

● Între atâția proști câți există pe lume, ai și tu locul tău asigurat: nu ți-l ia nimeni. E loc pentru to(n)ți.

Crochiuri euristice (Șarje amicale pentru rebusiști)

● Cristian Teodorescu, căutând cheile de la maşină, se adresează lui Nicolae Manolescu: „Dă brelocu'!"

● Mircea Mihăieş, amfitrion, delir în vis: „Dă, bre, banu'!"

● Nicolae Manolescu e la post sau e la „adă post"? (pe vremea când era ambasador UNESCO)

● Gabriel Chifu n'est pas fou, mais qui est-il? Il n'est ni „qui", ni „fou". (Il n'était, ni gai, ni triste!) Ah, il est Quifou! Fu sau nu fu? Fu, dar - (c)hi-(c)hi! – plecă! Vezi să nu!

● Dimisianu e?/nu e? Dichiseanu?

● Varujan Vijelian.

● „România literară" nu e nici România, nici literară, e USeR-ia literară. Sau Ușeria literară? Sau *Mânia literară*? (că e cam ranchiunoasă). Ce satisfacţie îi dă cenzura părerilor care nu-i convin!

● Ștefănescu ar fi mai original dacă ar fi derivat de la Ștefoi decât derivat în mod banal de la Ștefan: Ștefoinescu s-ar ține mai bine minte și i-am putea zice Ștefoiletonescu.

● Din jurnalul secret al lui Alex Ștefănescu (pagini cenzurate): „de ce îmi place, deși nu-mi place, Nicolae Manolescu (și invers: de ce nu-mi place, deși îmi place)". Titlu identic și în jurnalul secret al lui Daniel Cristea-Enache, publicat parţial: Ba îmi place, ba nu-mi place (serial existenţial).

● Daniel Cristea e Nache sau nu e Nache? Un critic plin de bani: Daniel în groapa cu... lei.

● O nouă rubrică a lui DCE, după „Cartea românească", la fel de inspirat intitulată: „Paralela 45". (fake news)

● Rubrică de Simona Vasilache: frumoasa și bestia de... literatură (serial horror). Fosta-i, lele, când ai fost!...

● Sorin love Rick sau love Nick(y)? (întrebare perimată, adică... deplasată). Nick nu mai love Rick.

● „Manolescu, te odorez cu... Cipariu!" (mesaj din partea Cațavencilor)

● Un răs-zvon cu ediții... clinice! (sfaturi medicale)

● Marina Constantinescu era pe vremuri la „Romlit" un fel de... Miron Constantinescu (prietenii știu de ce).

● Streche, Șchiopu și Cucu bântuiau prin redacţie. Când unul, când altul. Mai ales cucu!

● Gabriela Melinescu nu mai... corespunde din străinătate.

● „România literară" ar putea avea cea mai bună echipă de critici, dar are cea mai bună echipă de... criptici.

● „România literară" se albea periodic la Alba Iulia. Pant(e)a rei! Acum se o-pinteşte la Bistriţa, se îmbărbătează la Arad, după care o tuleşte la Cluj, la vânătoare de lei cu hârtia de muște (poc-boc!).

Prostioare cu tâlc (Schițe umoristice)

● *Reporter* TV: Situația e cât de cât gravă. Accidentatul a fost dus la spital, în stare critică, dar stabilă.

● *Un sceptic al reeditării Marii Uniri*: Prutul? Să-l secăm dintr-o orbire? Iarăşi? Nu ne-a ajuns o dată? Nu ne-au pus ruşii să dăm toată apa înapoi? Cu Milcovul e altceva: e mai mic și e situat în interiorul ţării, nu la graniță, să te vadă alţii când îl sorbi și să-ţi dea apoi după ceafă!

● *Exclusivisme*: Un bramburist nu va putea deveni niciodată calamburist; nici un cusurgiu – calamburgiu.

● *Scenetă (dialog autentic)*:

O doamnă în vârstă, aflată la ghişeul de poştă în Ardeal: - Un timbru pentru o scrisoare, vă rog!

Funcţionara de la ghişeu: - În ţară?
Doamna: - Nu!
Funcţionara: - În străinătate?
Doamna: - Nu!
Funcţionara: - Atunci unde?
Doamna: - În Ungaria!

● *Un pescar*: Cum se zice corect? E dus pe plută? Sau e dus cu pluta?

● *Un extraterestru*: Nava spaţială „Terminator 311” s-a descompus la intrarea în spaţiul terestru. Printre cosmonauţi nu se afla niciun român.

● *Enigmistică*:
El e, na!, cu...
Elena, bă!, se... cu...
El e, na!, ud; rea treabă – se scuză U.

(Din *Jurnalul* lui Nestor Gândiceanu)

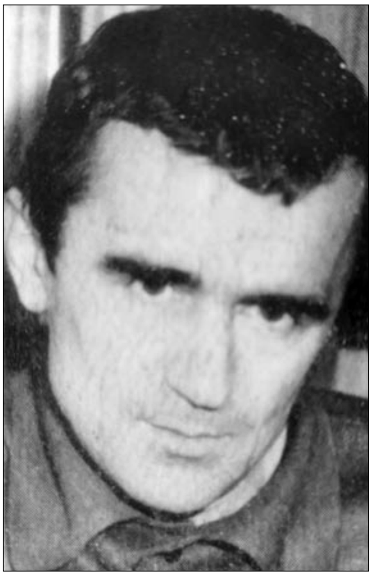
Generația ‘60 - generația socialismului



Un proces al comunismului în literatură nu a avut loc. În „Raportul Tismăneanu” nu se suflă o vorbă despre vina ori responsabilitatea scriitorilor la construirea socialismului multilateral-dezvoltat și înaintarea României spre comunism. Baza (economic-socială) creează suprastructura (conștiința), învăța Karl Marx. Dar a fost invers în perioada comunistă. Mai întâi a fost suprastructura, Ideea-Forță, mai apoi proprietatea comună și a nimănui. Poeții au fost și ei chemați de Partid să pună umărul, pornind de la o idee vagă (ce este comunismul, în fond?), la îndoctrinarea maselor populare. A curs mult sânge pentru Idee și-n comunism!

Ion Horea, pillatianul leninist (ep. 25)

„M-am născut în satul Petea de Câmpie, la 10 mai 1929. Satul acesta se află acum în judeţul Mureş, şi aparţine de comuna Band, vestitul târg de Câmpie, în vremea războiului a aparţinut și de jud[eţul] Turda, apoi de Cluj”, își începe textul „Câteva date autobiografice” Ion Horea, la 28 septembrie 1974, publicat de Nicolae Scurtu în revista „România literară” (nr. 17/2019). Restul minuțioasei autobiografii poate fi găsit acolo, nu insistăm unde Google e generos. Dar mai importante sunt informațiile obținute în colecțiile vechi de reviste (zeci de mii de pagini cercetate, în doi ani).

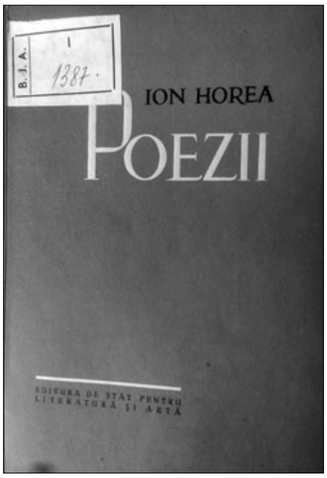


Debutul absolut se înregistrează nu în „Almanahul literar”, nr. 1, decembrie 1949, cu „Balada însămînțării grîului de toamnă”, cum îl dau dicționarele, ci în anul 1947, la 20 iulie, în cotidianul „Ardealul nou”, la 18 ani, cu o proză poematică intitulată „Cosașul”, cu o recomandare a lui Remus Luca.

În volum, unul colectiv, „Zece poeți tineri” (alături de Dragoș Vicol, V. Nicorovici și alte șapte nume uitate), Ion Horea debutează la începutul anului 1951, pe când era student al Școlii de Literatură „Mihai Eminescu” (1951 - 1952). Cei „Zece poeți tineri” sunt prezentați laudativ în „Flacăra” (la 17 februarie 1951). Se pare că Ion Horea a avut un apetit special pentru volumele colective (nu l-a depășit pe Nichita, cu peste 60 de prezenţe în antologii!) Astfel, în 1952 îl regăsim în antologia „Pacea va învinge” (cu poemul „Șarlatanul din Brazilia”, după A.E. Baconsky – „Primăvara în Coreea”). Urmează „Caiet de poezie. 1964”, publicând alături de... Arghezi, Dimitrie Stelaru, Gellu Naum ori Nichita Stănescu. Ultimul volum colectiv în care îl regăsim este din 1974, „Pădurea de steme”, coordonat de George Mirea și Vasile Butufei, care precizează, într-o „Postfață”, că „poemele prezentei Antologii au fost rostite în fața microfonului postului național de radio. Autorii lor sau slujitori ai scenei teatrului românesc le-au transmis milioanelor de oameni”.

„Pădurea de steme” are, pe pagina a treia, o mențiune tulburătoare, în clar: „OMAGIU Partidului Comunist Român, Secretarului său general, Președinte al Republicii, NICOLAE CEAUȘESCU, Poporului român”. În cuprinsul ei, versuri triste recitate cu aplomb de/din reprezentanți de

frunte ai Generației 60: Al. Andrițoiu („Ceaușescu-Omul”), George Alboiu („Poemul Patriei”), Radu Cârneci („Poem de sărbătoare”), Anghel Dumbrăveanu („Dăruire”), Nicolae Dragoș („Cu țara scrisă în privire”), Ion Horea („Și când va fi”), Mircea Dinescu („Aici”), Ovidiu Genaru („Omagiu”), Gabriela Melinescu („Pămîntul patriei”), Mihai Negulescu („Conducător și țară”), Adrian Păunescu („Cîmpie românească”), Florin Mihai Petrescu („Mîndria țării”), Aurel Rău („Cîntec în August”), Nichita Stănescu („Patria”), Marin Sorescu („Astfel”) etc.



Dar să ne întoarcem în 1952, când absolvă „fabrica de scriitori”, cum îi spunea Marin Ioniță, și se angajează redactor la revista „Viața Romînească”. Aici publică des versuri pe linie, precum „Cuvânt pentru aleșii noștri” – în cinstea alegerilor de deputați pentru Marea Adunare Națională –, dar își exersează și talentul de recenzet („O imagine tulbure a răscoalei lui Doja” – un oarecare D. Florea-Rariște publicase, în „Almanahul literar”, poemul istoric „Gheorghe Doja”, Horea reproșându-i schematismul și neconturarea conflictului de clasă.

Abia în 1954 este remarcat de criticii tineri care începuseră să conteze, și anume de Paul Georgescu; acesta, comentând revista „Tînărul scriitor”, scrie: „Un loc deosebit îl ocupă, credem, poemul <<Însemnări din cetatea Hunedoarei>>, de Ion Horea”. Poem dedicat lui Ioanichie Olteanu, văr bun după tată, cel care-l va arunca în mrejele poeziei. Plus altele – „La combinatul <<Karl Marx>> din Tîrnăveni”, „La <<Electroceramica>> din Turda”, „La cariera de piatră din Turda”, „Mineri și oțelari”, „Înălțimi” („Prietenului furnalist din Hunedoara”) ș.a.

Își pregătește primul volum de autor. Zgomotos. Astfel, la 21 martie 1956, „Scînteia tineretului” salută faptul că la Editura Tineretului se află în curs de apariție și volumul său, alături de cele ale lui Nicolae Labiș, Tiberiu Utan, Doina Sălăjan, Victor Felea, Valeria Boiculesi și Violeta Zamfirescu, „tineri care s-au făcut deja cunoscuți”. Volumul său de „Poezii” primește bun de tipar abia la 25 iulie acel an. În deschidere, o poezie cu titlu derutant pentru cenzură, „Și mie mi se cere”. Cine și ce? Aflăm imediat: „Și mie mi se cere poemul ce slăvește/ Partidul, și-i înscrie în marmor veșnicia./ Mi-l cere omul simplu ce samănă cîmpia/ Și taie-n munte lemne și munți de fier ciopleşte.// Poemul ce se scrie cu plugul și mistria,/ Și-i scos cu talianul din mările cu pește,/ Și în furnal cu fonta încinsă se-nroșește,/ Și-n dragoste răsare plăpând ca păpădia,// Vreau să-l culeg din inimi, să-l torn în formă nouă (...)// Ca poarta către soare deschisă printre nouri,/ Să-mi lumineze viața numai prin voi, Partidul!” Am putea cita și din „Istorică”, din „Despre oameni și despre recolte”, dar îi lăsăm pe criticii de azi să o facă, dacă au voie.

Astfel, în „Contemporanul” din 19 octombrie 1956, Victor Tulbure îi dedică o cronică, „Un poet autentic”, din care citez: „Ion Horea este un tânăr scriitor de talent. În volumul lui de debut (și de redus tiraj) întîlnim accente – uneori puternice – din Heine, Arghezi, Stancu sau Beniuc. Preferințele lui? Dascălii lui literari? Poate. Un lucru însă e sigur: nu avem de-a face cu imitații servile. Volumul se prezintă ca rodul unei temeicice ucenicii; preluarea e creatoare și Horea, căutîndu-și drumul, învață și știe cum să învețe, înfățișarea lui de altfel este a unui om studios, modest, liniștit, străină vedetismului manifest la unii colegi mai tineri”. Să notăm că tirajul nu fusese mic, ci de 3100 de exemplare, dar V. Tulbure era obișnuit cu tirajele lui. În fine, e cel care dă tonul la descoperirea celor care îl influențau pe Horea.

Recenziile curg, cartea lui părea a fi evenimentul anului, mai ceva decât cea a lui Labiș. „Gazeta literară” (din 1 noiembrie 1956), prin Savin Bratu, publică o recenzie favorabilă: „Ion Horea e un autentic poet al pămîntului natal, al lucrărilor agricole și al roadelor (...) Reconstituirea arborelui genealogic, curentă la numeroși tineri poeți, se trage de la Mihai Beniuc. Ion Horea o face cu evident talent, ceea ce iartă imitația (...) Tînărul Ion Horea, căutîndu-se, nu se poate încă desprinde de Arghezi și de Beniuc, uneori de Fundoianu, alte ori de Blaga. Dar asimilînd influențe atît de diverse, începe totuși, avem impresia, să-și formeze un univers poetic propriu într-o combinație care tinde să devină chimică. Poezia sa începe să se contureze ca o poezie prin natura ei hesiodică; e un tratat poetic despre lucrarea pămîntului, despre viața agricolă, din care nu lipsesc nici preceptele”.

Alți critici nu caută *influenceri*, îi subliniază doar talentul. Victor Felea îi prezintă elogios volumul, în articolul „Poezia vieții rurale” („Steaua”, nr.11/1956). Aurel Martin scrie la fel, în articolul „Poezia lui Ion Horea” (în „Tînărul scriitor”, decembrie 1956). D. Costa, în „Iașul literar” (ianuarie 1957), semnează și el o cronică: „Un semn bun pentru dezvoltarea de mai tîrziu a lui Ion Horea îl constituie faptul că, deși poet al tradiției și al pămîntului, nu este prea receptiv față de clișeele imagisticii sămănătoriste, care și azi opresc din creștere pe mulți tineri poeți ai satului”.

Din presa literară este remarcat de presa oficială de partid. În „Scînteia tineretului” îl întâmpină binevoitor Lucian Raicu, salutând: „profunzimea țelului propus, un simț al răspunderii pentru oamenii contemporani cu el, pentru țara în care s-a născut, pentru pacea oamenilor săi dedicați unei opere constructive (...) Fără a fi mistuit de întrebări, fără a fi un temperament chinuit, agitat, Horea

este preocupat în intimitate de bunurile fundamentale, vital necesare colectivității în care trăiește (...) Horea nu afișează un tradiționalism găunos, confecționat. De aceea nu găsim nimic anacronic, nepotrivit cu ziua de astăzi, în faptul că poetul se integrează în tradiție și o cultivă, mai ales că ne dăm seama limpede că această integrare vine din nevoia unui factor de stabilitate capabil să asigure sănătatea morală, atmosfera de liniște constructivă, care rămâne idealul de viață al tânărului poet, mediul fertil al inspirației sale".

Culmea consacrării este atinsă de Ion Horea la 12 decembrie 1958, când volumul său de „Poezii" e lăudat de marele G. Călinescu în „Contemporanul". Divinul critic scrie negru pe alb că „tînărul poet promite mult, are o frază lirică, în general fluentă și moale ca lîna, un limbaj simplu, pe ici-pe colo pătat cu cîte un mac, și o preferință vădită pentru muncile și bucuriile vieții agreste, făcînd de fapt o poezie a roadelor pămîntului sub regim socialist". Iar Horea continuă să publice, în același ton „just ideologicește și somptuos", vorba lui Călinescu.

Ov. S. Crohmălniceanu, în „Viața Romînească" pe ianuarie 1962, îi prezintă volumul „Coloană în amiază" alături de cel de „Versuri" al lui Tiberiu Utan: „Tiberiu Utan și Ion Horea fac parte amîndoi dintr-o generație de poeți a cărei maturizare rapidă s-a produs aproape pe nesimțite, sub ochii noștri. Acum cinci, șase ani, ca și Al. Andrițoiu, Ion Brad sau Aurel Rău, ei nu erau decît niște nume în proces de afirmare literară (...) Au adus o contribuție de prim ordin la dezvoltarea liricii noastre noi (...) Poeziile lor exprimă gîndurile și sentimentele maselor muncitoare angajate în opera măreață de construire a socialismului". Crohmălniceanu are dreptate. Poeții militau, prin versul lor, la construirea socialismului. Muncitorii erau cu mistria, cu lopata și târnăcopul, ceapiștii cu secera și ciocanul, poeții cu condeiul. Unii siluiau natura și economia, alții sufletele.

Într-o poezie din acest volum, „Manifest", Ion Horea scrie: „Arhitecți, un poem comunismului!/ Rigla de calcul,/ Întins cît Bărăganul, peste planșetă, calcul,/ Oțelul Hunedoarei și Reșiței alături,/ Și marmora din straturi ce-așteaptă s-o despături,/ Și spații verzi în care se-aud cum cântă sturzii,/ Și sîrma despletită dinspre Cîmpia Turzii".

Dar Ion Horea își dă măsura activismului politic în poezia „Numai cu Lenin". Merită citată în întregime, pentru că sintetizează (mai) toate schematismele poeziei pe placul celor care plăteau gras asemenea lozinci. Are și o muzicalitate deosebită: „Numai cu Lenin, omul poate lua de jos/ Pămîntul, să-i dea chipul mai nou și mai frumos.// Numai cu Lenin, totul ia forma minții tale,/ De-i marmoră în munte, de-i arătură-n vale.// Numai cu Lenin, fierul din adîncimi o floare-i,/ Ca o grădină, noaptea, sub cerul Hunedoarei.// Numai cu Lenin, fruntea rotundă ca o boltă/ Simte zvîcnind lumina gîndirilor, involtă.// Numai cu Lenin – Foamea, Robia și Minciuna,/ Alăturea de oameni nu poate sta nici una.// Numai cu Lenin, cartea e carte, dalta, daltă,/ Cu pîinea zilei date oricui și laolaltă.// Numai cu Lenin, iată, își spulberă vecia/ Opacitatea, Lenea, Trufia, Trîndăvia.// Numai cu Lenin, visul trăit atîta vreme/ Azi poate să m-asculte și poate să mă cheme// Pe locurile-n care-am căzut în multe rânduri/ Din zborul meu cu aripi de ceară și de scînduri.// Mi-e fruntea mîngîiată și-ncinsă din toți vecii/ De-același vînt ce bate Ceahlăul și Bucegii.// Și cînd răsare soare, și cînd se-arată stele,/ Se cațără de piscul înalt al frunții mele.// Această semeție de la-nceputul vremii,-n/ Adîncuri neștiute mi-o arătase Lenin.// Numai cu Lenin, și eu sînt om în lume, totuși,/ Crescut aici pe Mureș, pe Argeș ori pe Trotuș". O poezie la care poetul va renunța mai târziu, atunci când va fi publicat în colecția – de supremă consacrare - „Cele mai frumoase poezii", așa cum au procedat și alții (Ana Blandiana, Cezar Baltag etc.).

Numele lui Lenin e repetat, iată, de 10 ori, obsedant, pentru a-l reține oricine. Mai reținut se arată poetul în poezia „Însuflețire": „Însuflețesc pămîntul aceste gînduri noi/ Din depărtări aduse de-a dreptul către noi.(...)// De-a lungul lor să trecem spre tot ce ne deschid/ Aceste gînduri limpezi gîndite de Partid". Nu scapă nici Gagarin necântat („6 august 1961", poem dedicat cosmonautului sovietic Iuri Gagarin, în „Gazeta literară", nr. 34 din 17 august 1961).

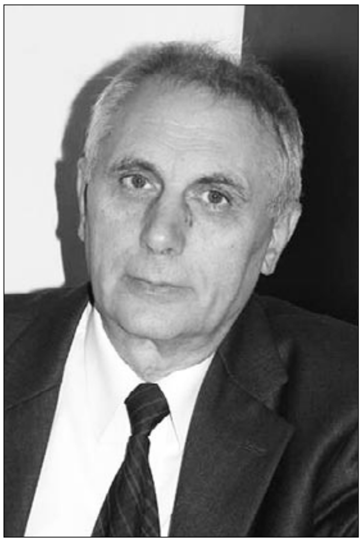
Urmează un nou volum, în 1962, suav intitulat „Flori de păpădie", dar subintitulat „Poezii pentru pioneri", asupra căruia nu insist din lipsă de spațiu. După 1970 se socotea deja un clasic în viață, poate și datorită funcției de conducere de la „România literară". În 1973 îi apare volumul „Versuri. 1956 – 1972, selecție de Romulus Vulpescu". Nici Nichita Stănescu nu se putea lăuda cu așa ceva, cu o selecție făcută de un generos congener, cu cronici și recenzii la final, cu versuri și proze răzlețe din „Agricultura socialistă" ori „Scînteia", cu inedite. Un clasic în viață. De reflectat asupra considerațiilor ditirambice scrise de Aurel Martin (decupate din „Scînteia tineretului", 1963), ale lui Eugen Simion (din „Contemporanul", 1962), ale lui N. Manolescu („Contemporanul", 1965), ale lui Nichita Stănescu (în „Gazeta literară", 1967) ș.a.m.d. Mă opresc aici.

Ion Horea a scris mult, până la moartea sa (5 aprilie 2019), fiind socotit, la dispariție, de Uniunea Scriitorilor din România, ca unul dintre cei mai importanți poeți postbelici. Ion Rotaru, în „O istorie a literaturii române de la origini până în prezent" (2006), îl considera un „Ion Pillat al zilelor noastre", vorbind de „neotradiționalismul" său. Ca și Nicolae Manolescu, în „Istoria" sa critică (2008). Eugen Simion îl vede în descendența lui Șt. O. Iosif, drept „un neoclasic". Al. Piru, în „Poezia românească contemporană. 1950-1975", îi denunțase „repetarea obsesivă a unor teme" și „monotonia". Pentru Dumitru Micu este „un clasicizant" (DGLR, 2005). În schimb, alții nu-l mai citesc deloc. Marin Mincu nu-l reține în a sa „O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea" (2007). Alex Ștefănescu nu-l menționează nici la indicii de nume în „Istoria literaturii române contemporane", iar Mircea Zaciu, Marian Papahagi și Aurel Sasu nu-l includ în „Dicționarul esențial al scriitorilor români" (2000).

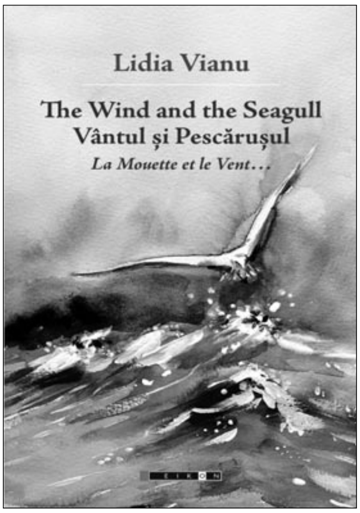
Ion Horea, un șaizecist important, a avut neșansa de a fi contemporan cu această uitare a sa. Și nu Lenin a fost de vină...

Jean DUMITRAȘCU

Lidia Vianu – poezia simbolurilor polisemice



Anglistă prin formație și vocație, universitară de vastă și variată cultură umanistă, traducătoare din lirica engleză în română și invers, inițiatoare a editurii online *Contemporary Literature Press*, **Lidia Vianu** nu putea să nu fie și poetă, și prozatoare. Recenta sa carte de poezie bilingvă, a patra în care își adună textele poetice, intitulată sugestiv ***The Wind and the Seagull/ Vântul și Pescărușul***, a apărut la Editura Eikon, în 2022. Ca gen literar, este o carte complexă, care tinde să transgreseze poezia sau, mai curând, să inculce în poezie și reflecții metafizice, și intuiții sapiențiale, cele mai multe dintre acestea fiind incluse în prozopoeme. În fond, rămâne o carte de poezie prin faptul că își subordonează toate tipurile de ziceri unor simboluri poetice, de mare combustie lirică. Este o poezie a iubirii dintre bărbat și femeie, într-una dintre formele ei înflăcărate, de căutare permanentă a fiecăruia, dar și de trăire și de reflecție asupra iubirii și sensului vieții, atunci când bărbatul adorat trece într-un DuhUmbră. Deși sentimentele lirice ajung până la înălțimi metafizice, inclusiv cele ale nevăzutei neființe, totuși, nu o dată, autoarea se referă și la amănunte autobiografice, prin care corelează voit ceea ce este sau poate să devină ceresc cu ceea ce este „omenesc, prea omenesc".



Lidia Vianu are știința compoziției unitare a volumului său poetic, întrucât cele patru cicluri din care este alcătuit, deși sunt denumite prin simboluri diferite, sunt complementare prin faptul că toate simbolurile sunt infuzate de autoare (sau și de cititor) cu multiple conotații ale iubirii.

Primul ciclu, intitulat *Zidul*, stă sub denumirea unui simbol care pare a sugera mai curând separația decât apropierea. În simbolistica autoarei, zidul semnifică și una, și alta, după cum se află între cei doi îndrăgostiți, între el și ea, sau, respectiv, amândoi se regăsesc de aceeași parte a baricadei, într-o comunicare și comuniune, astfel încât zidul devine dintr-un obstacol un perete apărător, ferindu-i pe cei doi de posibilele amenințări exterioare. În perspectiva finalului, zidul poate fi și o cezură între o prezență și o absență. Oricum, poeta conturează de la început sentimentul iubirii mai curând ca activitate de surmontare și de transformare a oricărui zid despărțitor într-un construct ocrotitor.

Împărțite în patru subgrupe - *Eu*, *Noi*, *Trenul* și *Zidul* -, poeziile primei secțiuni a volumului introduc și alte simboluri care nu îndepărtează jocul iubirii de-a *Zidul*. *Eu*, persoana întâia prin care se exprimă poeta, se definește prin tu, prin persoana a doua: „Ești acea parte din mine fără de care eu nu sunt". (I.4). *Noi* nu desemnează o comunitate formată din ceilalți, ci îl denumește pe Celălalt, pe Tu, un Alter Ego, cu care Eul poetei se poate contopi: „Eu –tu. Aproape doi. Aproape unul singur" (III.5.). În consecință, *Trenul* este un „tren pentru doi", care, spre deosebire de „gară pentru doi", nu zăbovește asupra unei stări statice, ci sugerează o situație dinamică, un mers înainte. Este un tren închipuit de iubită pentru a-l întâlni mai curând pe iubit, „pe când zbura către tine trenul" (IV. 20), care era „un tren în flăcări gonind înspre tine" (IV.11.), dar este și al amândurora, pentru că „atunci când gândim împreună, trenul înaintează". (III.6). Este „un tren pe care îl împing fulgerător două minți deodată" (III.11.). *Zidul* a apărut atunci când s-a oprit trenul, pentru că, se subînțelege, iubitul a coborât și, așa cum spune poeta: „Nu izbutesc să pornesc trenul. A sosit ziua când văd zidul." Acesta se profilează „înalt, cenușiu, amorf" (IV.2.). Poeta se simte închisă în cărămizile zidului (ca, altădată, Ana din *Balada Meșterului Manole*), dar un pescăruș (mesager al etheronului, particulă mai iute decât lumina, prin care trecutul poate reveni) îi bate în geam și îi permite să se închipuie ea însăși pescăruș și să se bucure de iubirea de altădată.

Al doilea ciclu, *Vântul și Pescărușul*, care dă și titlul întregului volum, începe cu un excurs în lumea nevăzută, după care alternează imagini de Dincolo cu altele de Aici, în care Vântul (sau D'Etheronul, sau El) se poate prinde cu Pescărușul (sau L'Etheronul, sau Ea). „La început a fost Vântul. Și Vântul era Dumnezeu, și Vântul era Dumnezeu" este urmat de „Pescărușul se înalță cât vrea Vântul să urce de sus. Vântul și aripile zămislesc zbor."

Nu numai Vântul îl înalță pe Păscăruș, ci și acesta din urmă îl îmbrățișează pe cel dintâi, iar atunci când Vântului îi era cumplit de frig, „Ca să-i țină de cald, Pescărușul făcu focul cu propriile lui așteptări". Numai că, „Ori de câte ori Pescărușul plecase la drum către Vânt, se izbise de un zid", care, finalmente, îi desparte în lumi diferite. Doar în închipuire, devenind unul, Pescăruș-Vânt, „zămislesc galaxii ce stau să vină, se pierd în neînceputuri", dar atunci nu putem să-i vedem, pentru că „Dacă am putea, ar însemna că încă sunt despărțiți."

În cel de-al treilea grupaj, *Lasă poemul să se schimbe până ce ești eu,* autoarea glosează asupra iubirii și a vieții în doi, în fulgurații de amintiri, scrise în forma prozei, cele mai multe texte fiind, însă, decompozabile în două sau trei versuri care rimează, în cazul terținelor primul cu ultimul vers. Sunt texte emoționante prin sinceritate și adevăr. Unele se referă la creație, precum: „Lumea noastră are astăzi alt mers: ziua e mută, noaptea e vers." Sau „Cu fiecare an cuvintele mușcă din noi până când ne trezim orbi, muți și goi." Ca și: „Nu bântui poemul căutând un mereu: lasă-l să te schimbe până ce ești eu." Altele trăiesc curgerea ireversibilă a timpului: „Doi porumbei în geamul meu: aproape suntem iarăși, tu și eu."

Ultimul ciclu, *DuhUmbră Aură Flacără Lumină*, revine la forma prozopoemelor din primele două secțiuni și introduce noi simboluri, care trimit din nou la dialogul poetei cu Alter-ul său, de această dată numit DuhUmbră, căreia poeta ar dori să-i fie Aură: „Ca o Aură care nu e pregătită să trăiască Flacăra, îmi lipsești tu – cel dinainte de DuhUmbră." Dacă ar fi împreună, s-ar topi în Flacără, în Lumină. Ar fi: „DuhulUmbrăAură care se pierde în Flacără." Chemările poetei și răspunsurile pe care și le închipuie sunt acum de un dramatism maxim, atât afectiv, cât și reflexiv, pentru că se vor a fi cumunicări între lume diferite, una de Aici și alta de Dincolo. Se întrevede aici un impas al limbajului: cum ai putea să comunici prin cuvinte cu cineva care ar abandona pentru totdeauna limbajul? De aceea, poeta ar accepta să renunţe la cuvinte, dar numai cu condiţia paradoxală ca Alter-ul său să rămână ancorat în limbaj, să nu plece în lumea tăcerii definitive: „Promit să renunţ la cuvinte, dacă promiţi şi tu că nu vei mai aştepta ca limbajul să dispară odată pentru totdeauna." Imaginarul răspuns al celui plecat spune, însă, altceva: „Urmează-mă fără ochi, fără speranţă, fără frică, fără bucurie, fără cuvinte, fără tine însăți. Voi fi acolo și nu va fi nevoie să mă cunoști." Și totuși, așa cum se afirmă în finalul volumului, la depășirea ultimului zid, va mai fi și ceva din ceea ce a fost: „Atunci când Flacăra la noapte va arde, din tine și din mine va rămâne – Lumina și o carte."

Stăpână pe simboluri poetice de mare vigoare semantică și forță expresivă, Lidia Vianu arată că, în cazul unor simboluri, fiecare este contradictoriu în sine, în existența sa, așa cum *zidul* protejează, dar și desparte, iar *trenul* poate să zboare, dar și să cadă, și că ambele ipostaze sunt decise de drumul armonios în doi sau, respectiv, de pieirea unui membru al cuplului de îndrăgostiți. În cazul altor simboluri prin care sunt desemnați cei doi, cum sunt *pescărușul* și *vântul*, poeta dezvăluie multiple modalități/sensuri ale legăturilor lor. În fine, simbolurile metafizice *DuhUmbră* și *Aură*, care se contopesc în *Flacără* și *Lumină*, exprimă în cea mai mare măsură caracterul reflexiv al poeziei Lidiei Vianu, care nu se cantonează, totuși, în sfera abstractă a nevăzutului, ci face și nu puține trimiteri autobiografice la lumea reală, ca și în grupajele poetice anterioare. Contrastul dintre cele două lumi, dintre văzut și nevăzut, dintre sentimente și vorbire, pe de o parte, și lipsa acestora, pe de altă parte, se soldează cu multe formulări aforistice și sapiențiale. Autentice, sincere, în parte intimiste, poeziile volumului *The Wind and the Seagull/ Vântul și Pescărușul* își sporesc valențele lirice prin subsumarea intimității unor simboluri puternice și polisemice.

Ioan N. ROȘCA

DEBUT la Contemporary Literature Press

Rugăm instituţiile culturale, Uniunea Scriitorilor, Revistele literare, site-urile literare, autorii de blog-uri, şi pe toţi cei care sunt de acord, să răspândească acest anunţ:

Căutăm poeţi FOARTE BUNI, consacraţi sau nu.

Contemporary Literature Press, împreună cu Muzeul Naţional al Literaturii Române, Institutul Cultural Român şi Editura Eikon, anunţă deschiderea unei noi serii, care se intitulează „DEBUT la Contemporary Literature Press".

Se pot înscrie, pentru această primă ediţie, poeţi de toate vârstele. Nu e nevoie să fie debutanţi în sensul de prima lor publicare. Este doar vorba de prima lor carte la Contemporary Literature Press (CLP).

Pentru anul 2023, vă rugăm să trimiteţi un volum de 50 de pagini [un poem pe pagină], o fotografie, o listă de publicaţii, o scurtă biografie în care menţionaţi anul naşterii, adresa de email şi numărul de telefon, toate într-un singur document Word, până la 1 octombrie 2023, la adresa de email lidia.vianu@gmail.com.

Lidia VIANU

A fi în centrul imaginarului...



Motivul așteptării traversează opera epică a Magdei Ursache, prezent și în *Strigă acum...* (2021) și în *Ars expectandi. Mic manual de tehnica așteptării*, volumul I, 2021, și volumul al II-lea, publicat în 2022.

Chiar dacă *strigătul*, țipăt expresionist, pare că nu se aude, el există surdinizat, acompaniind așteptarea în toată gama trăirilor ei – de la refuz („Și acum, ce fac acum? Nu-l mai aștept. Expectarea s-a încheiat."), la acceptare („Dețin *Ars expectandi*. Te aștept.") și semnificare („Am scris *Ars expectandi* ca pe o poveste de dragoste antistres."), până la risipirea ei către alții, unul fiind Onur care o învață și preia de la ea: „Învăț de la tine *Ars expectandi*."



Semnificațiile se multiplică prin reflectare în scriitură și metascriitură. Ecourile vin spre *autorul de hârtie*, un personaj și el ca toate celelalte. Narațiunea include și considerațiile eseistice, liniile se amestecă *total* până la absorbția totală a ficțiunii în nonficțiune și invers. Personajele sunt concurate de persoane reale: „Ne distanțăm de stilistica rafinată. (...) Nu-mi place deloc vocabula *consumator* pentru cititor, nici *ofertant* pentru scriitor. Să lăsăm cuvintele astea master-chefilor care umplu ecranele. Oricum, e mai rentabil să fii Master-Chef decât prozator. Ce-aș vrea să am? Ironia lui Petru Cimpoeșu, tehnica insertului de la Gheorghe Crăciun, plăcerea jocului a lui Alui Ghoeroghe, patosul lui Radu Ulmeanu, sarcasmul cu care tratează prostia Horia Ursu.../ «Optezcistul» mai are ceva să-mi spună:/ -Am citit *Ars expectandi*. Îmi place faptul că sunteți parte a lumii pe care ați imaginat-o. Presupun că personajele Caterina și Onur există în realitate." Naratorul-auctor meditează într-un aparté: „Ca să nu vă enervez cu personajul în personaj. Vă amintesc doar ce spunea Camil Petrescu: îți trebuie imaginație ca să vezi lumea reală."

În altă parte, personajul, în strictă narație (post)modernistă, dialoghează cu Magda U., personaj narator și auctor: „-Trebuie să recunosc: în *Conversație pe Titanic* nu-s eu, ci Caterina ta. Aici sunt eu, cu efecte și defecte./ - Ai dreptate, dincolo doar ți-am imitat viața, Cati. Aici sunt chiar emoțiile tale, nu cele închipuite de mine. Acolo te-am modelat eu, aici ești tu. E chiar povestea voastră, nu imaginată, nu înflorită. Dincolo e fantezie, aici e realitate. Onur e Onur: bărbatul tău bine clădit, puternic, sensibil, fin și cultivat, care știe să te împace, să te aline, să te cheme la el. A refuzat să te scoată din spital în cărucior cu rotile. Și cu câtă blândețe te-a luat pe sus și te-a dus de acolo. Am fost de față."; sau personajele – Onur și Caterina, discută despre ea, autoarea romanului *Ars expectandi. Mic manual de tehnica așteptării*, „cartea iubirii noastre", cum o numește Onur.

Personajele nu mai pleacă în căutarea autorului, întrucât autorul vine în întâmpinarea lor. Mai mult, personajele emit propria versiune și, fără să o respingă pe cea a naratorului, o completează, aducând plusul de existență necesar pentru ca sugestia creației de oameni și viață să se accentueze. „-Sper că n-ai confundat iarăși persoana reală cu personajul de ficțiune. Caterina din roman e Caterina ei, nu-i chiar a ta...", opinează Caterina cea *reală* față de versiunea ei epică. Și, deși își știe viața pe de rost, intrarea în ficțiune are tensiunea și emoția ei: „Am intrat în cartea Magdei în stare de alertă, cu toți senzorii în stare de alertă. *Ars expectandi* a început cu o doză de alcool tare: leșinul în brațele lui Onur și-n capul meu, pătratul alb pe alb, de Malevici; îndrăgostiți la prima vedere și nu puțin; intrarea în *para-vis*...".

Caterina și Magda U. par avatari ai aceluiași prototip, au o mulțime de puncte de convergență, canale de comunicare prin care trăirile curg, se aseamănă – prin lecturi și preferințe, prin gust estetic, încât una pare răsfrângerea celeilalte, imagine multiplicată în seria de oglinzi reflectorizante care multiplică, totodată, planul narațiunii.

Nu lipsesc momentele în care auctorul Magda U. meditează asupra personajului Magda U., moment în care ficțiunea și nonficțiunea fuzionează complet. E un prilej pentru Magda Ursache de a medita asupra actului creației, ficționalizându-și biografia în dialogul cu Petru, care o *citește* cel mai bine, punctând aspectele esențiale: forțarea limitelor autor-narator-personaj: „tu deja fugi de de romanul obișnuit, de postura naratorului obișnuit, care-și asumă narațiunea", „îți dorești altfel de cititor decât cel naiv, care vrea să afle de la autor că «marchiza a ieșit la ora 5»", „tu folosești mereu în proză persoana întâi, iar acel eu e deja personaj", îi semnalează acesta, optând pentru o narațiune care presupune inefabilele epicului, apreciate doar de cunoscători, oenologii gustului estetic: „...știm de la Roland Barthes, din *S/Z*: acel eu din Proust nu-i Proust. Iar Magda U. e deja personaj al romanelor tale. Nu-i chiar Magda Ursache." Auctorul acceptă observația: „Mda, Magda U. e o simulantă a mea. Nu-mi place, așa este, să fiu prim emițător, îi pun în cârcă Magdei U., care, totuși, nu e chiar fictivă. Sunt și nu sunt ea, cum am mai spus.", după cum acceptă deliberat confuzia liniilor ficțiunii și nonficțiunii până la confuzia autorului cu personajul: „Pierdusem, de când nu mai scrisesem proză, emoția personajului. Emoția pe care o simți când vine un personaj, când îți apare în minte și-n suflet. Am regăsit-o scriind *Ars expectandi*."

Așteptarea, „chinul așteptării", „așteptarea așteptării", se conotează în final ca ultimul fald pus pe volanele/etajele poveștii.

Povestea Caterinei și a lui Onur se țese din așteptări, nădejdi, din credință în puterea iubirii, a iubirii mai puternice decât Thanatos. Realul predominant, realizat prin scene de viață în care personajele se însuflețesc, susținute de pulsul creației, de suflul cuvintelor care le individualizează în ceea ce sunt ele ca *ființe de hârtie*, făcând concurență stării civile, este pânza generoasă care permite inserții diferite ale epicului – ca text și metatext. Magda Ursache nu povestește indiferent, ea este egal atentă la ce spune și la cum spune. Narațiunea pare o partitură la două mâini, *pianista* principală fiind aceea care imprimă nota dominantă a ficțiunii, evadările în nonficțiune asigurând *gustul* final prin cantitatea de sare și piper necesare spunerii credibile.

Etajele cărții, niciodată paralele, totdeauna cu puncte de contact, sunt străbătute, vizitate, parcurse de narator și de

personaje. Există, mai întâi, etajul realului, al personajelor care-şi trăiesc viaţa lor de real ficţional şi fictiv. Există, apoi, timpul generos, timpul epic, care se dilată şi se restrânge potrivit voinţei auctoriale; e timpul în care se retrag amândouă şi Caterina şi Magda U., căci istoria lor se constituie similar din aşteptări şi din convingerea că dragostea biruie moartea, incluzând viaţa în căutarea destinului, ca şi labilitatea graniţelor dintre real şi imaginar, dintre viaţa cea aievea şi lumea-nchipuirii. Există şi etajul livrescului, căci personajele iubesc cartea, ideile, citesc şi comunică direct cu cărţile în care se caută, din care-şi culeg învăţăturile, sfaturile.

La nivelul naraţiunii complexe, cu voci clare, fiecare cu individualitatea ei, planurile se separă doar aparent, alternând *Caiet(ul) de realitate* al Magdei U. cu *Singurătatea împărţită la doi*, planul Caterinei, personajul delegat să-şi spună povestea din propria perspectivă.

Textul şi metatextul concurează pentru întâietate, o dispută. Pentru cititorul inocent, ingenuu, contează povestea de dragoste. Urmărind acest fir, cu realul întâmplărilor, povestea ia turnura fantasticului, sugerând, în final, ca-n *Noaptea de Sânziene* a lui Mircea Eliade, o trecere, ca lunecare în vis-moarte. Pentru cititorul, oenolog al gustului estetic, aromele copleşitoare din metatextul eseistic, în care Magda Ursache este, deopotrivă, Magda Ursache şi Magda U., proiecţiile ei fictive („Cum încep câinii să semene cu stăpânii lor, cam aşa încep să semăn şi eu cu personajele mele. Mi s-a întâmplat de multe ori să fiu confundată cu ele. Mai ales cu Lili-Marleen. Am lansat romanul în amfiteatrul liceului Hasdeu. O fetiţă îmbujorată, care citise *Strigă acum...*, a strigat emoţionată: «Dar nu sunteţi şchioapă!» Înseamnă că Lili a mea e vie, mi-am spus”), şi în care meditaţia asupra propriului text pare mai reală decât realitatea.

Suprarealiştii ca Picasso mizau pe realitatea imaginarului/imaginaţiei, considerând că tot ce ne imaginăm este real; altfel spus, pe uniformizarea liniilor. Magda Ursache nu mai vizează neapărat autenticitatea şi substanţialitatea naraţiunii, nu mai vrea să-şi convingă cititorul că tot ceea ce citeşte este adevărat, viaţă reală. Ea pare să se dezintereseze de toate acestea, ţinta şi idealul ei fiind aflarea adevărului sinelui, acela care să-l legitimeze în propria existenţă, să-i sigileze destinul. Aşa că nu personajul său este prins în chihlimbarul trecutului; Magda Ursache este prinsă în chihlimbarul propriei opere.

Dacă ar trebui o formulă care să cuprindă realitatea scriiturii Magdei Ursache, aceasta ar fi similară cu legenda lui Zhou, tot ce este real este imaginaţie şi tot ce este imaginar este real, perimetru în care autorul este demiurg, ordonând lumea potrivit legilor sale de creaţie, fiind când Zhou care visează că este fluture, când fluturele care se visează Zhou...

Ana DOBRE

In Memoriam Ancelin ROSETI:

„Istoria noastră e pe sfârșite și personajul, iată, nu mai apare!”

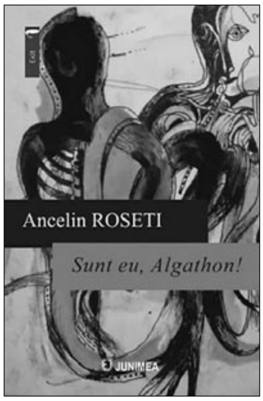
Figură discretă pe străzile urbei, apreciat de iubitorii de lirică rafinată, evanescentă, adiind aluziv printre simboluri şi miteme, Ancelin Roseti ne-a lăsat pagini „anluminate” de ideea unui misterios algathon suplu, impunător şi elegant fără ostentaţie, creând o atmosferă colocvială, de bricolage, cu greu detectabilă la nivelul materiei comune... „Eu, începând cu ziua de astăzi, voi ţine deschisă larg inima! – între timp, s-a făcut târziu şi-mi dă târcoale gândul că nu voi mai avea vreme să mă împac nici chiar cu mine însumi.” O inimă deschisă din care se revarsă efluvii de poeme în proză în această splendidă carte apărută postum prin grija emoţionantă a soţiei sale.

Spiritul lui entuziast şi meticulos amână mereu necesarul clipei, neurmând modelul „organicist” al logicii comune postulate prin pedanterii complezente. Vox auctoris, adâncindu-se brusc în istoria lui personală cu un ţipăt scurt, adamantin, îşi continuă drumul către Sine descântând timpul sub insurecţiile tâmplei.

„Şi îndată o mie de chei se răsucesc jovial în istoria mea personală şi atât de repede aleargă după mine trupul, în vreme ce sufletul aşteaptă, nerăbdător, în loja sa, un altul acum rătăceşte, parcă, prin mine, deşi acelaşi sunt eu, algathon.”

Ieşirea din lucruri se face ceremonios ironic, prin acele imponderabile jeux de mots, de un comic ascuns, pline de noimă... Firele sunt reînnodate apofatic, de la un poem în proză la altul, într-o retorică aparent simplă şi limpede, dar sugerând o profundă structură palimpsestică...

„Fiecare cu algathonul său un algathon pentru fiecare poveste un algathon pentru fiecare destin un algathon rezemat de marginile firii şi circumspect precum un semn de pagină când şi descânt timpul sub insurecţiile tâmplei restituim psalmilor mei univoci sarea şi piperul dintâi. Şi îndată o mie de chei se răsucesc jovial în istoria mea personală şi atât de repede aleargă după mine trupul în vreme ce sufletul aşteaptă nerăbdător în loja sa un altul acum rătăceşte parcă prin mine deşi acelaşi sunt eu algathon”. Splendidul Codex



Ancelinus se desfăşoară fluent, fără sincope dar cu abisale răscoliri semantice....

„Ne ţinem totuşi bine în cărnuri, ne ţinem bine în toate cele ale noastre.

Şi-o voce de stentor, rătăcită prin deltele utopiei:

Indiscutabil. Doar noi, atât! Şi fluxul spovedaniilor noastre – iar de va fi să o luăm de la capăt, o vom lua.”

Am tăiat trestia de la marginea visului şi am zărit arta, locul de joacă al lumii, îmbălsămat cu nărav dumnezeiesc.

Iată ieşirea din lucruri, am strigat, iată arta! – continuându-mi drumul, împăunat de orgoliul crucii. Şi pentru că am spus asta, am căzut în dizgraţie.

Du-te, Algathon, fugi –
dum spiro, spero!-,
lumea s-a adâncit
în visul lumii,
pe noi nu ne visează nimeni,
drumurile sunt leneşe,
istoria noastră e pe sfârşite
şi personajul, iată,
nu mai apare!”

Dr. Irina AIRINEI

GERMAN A. DE LA REZA



În regatul torţelor

Sa Carneiro aprinde focul
cu lumina dedesubturilor lui,
micul război de ţesut al vechilor priviri
pe care le împleteşte cum ştie.

Îşi iese din minţi,
atât de calm aruncat din ecou
însufleţind şi urnind
uitarea celor care o visează.

Aşa că scoate o torţă
din mâneca lui rebelă
fără să ştie unde, de ce sau
când se va-ntâmpla.

Sa Carneiro este o cale devotată
sinelui său,
chipul tuturor
mai presus, un destin luminos.

Întunecata fereastră

lui Călin Vlasie

TRENUL urmează trenul de dinainte.
O staţie mai târziu, un
călător coboară cu un micuţ sicriu
pe umerii săi de hârtie. Nu-i
bine să te-ngropi în picioare şi să treci
peste marginile cerului,
nu e bine să iei coaja de pe teşitura unui fruct
de mango care
deja nu mai există. Nu este bine să închizi
vremuri fugare
într-o fereastră oarbă.

Moştenitor

Ţi-ai aminti de numele meu
dacă m-aş căţăra pe grumaz
şi ţi-aş înlocui privirea?

Dacă ţi-aş ieşi înainte
Prin dulcele făgaş al dimineţii?

Duci sudul spre o geografie
rătăcită
porţi corpul nostru imaginar
pe un bulevard al cerului.

Poate nu sunt cu tine
nici nu ştiu
cum s-a făcut că ne-am întâlnit.

Când te prăbuşeşti în zori
şi-ţi acoperi chipul
cu mâinile străine.

Insula Gharapuri

ARMURĂ forjată din furtună
elefanta, cine te-ntâlneşte
elină de vene de piatră
într-o piaţă în largul mării.

Bordura sicriului, soarele negru
târgul de sticlari nocturni
dansul scheletelor oarbe
peste o mantie a lunii.

Sătulă în mările Indiei
şi în orele de preziceri ale lui Şiva
peregrin cu chipul trinităţii,

ah, Elefanta, cine te-ntâlneşte
pe o cărare de piatră spartă
cu recunoştinţa de a fi visat.

Perifericul Sud

DEDAL, aruncă-ţi urmele
dimineaţa devreme,
lungeşte-ţi colţul
până la începutul lumii
urcă, înfige-ţi ghearele
în pielea noastră din faţă.

Purtaţi de columnele
dimineţii
vom întâlni călăuzele tale
în trăsura fiecărei zile.

Şi la fiecare răspântie
o armată de santinele
ne va şterge parbrizele
doar pentru un bănuţ.

Adăpost

ÎNCHIDE ochii strâns.
Orbirea lor tremurătoare
îi serveşte de vizuină.

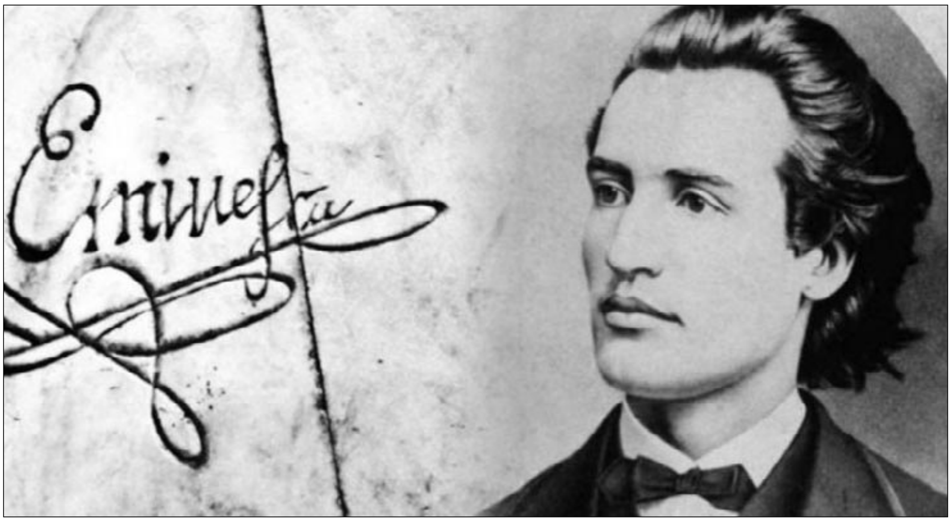
Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 114
■ August 2023
Cafeneaua literară

Ancheta *Cafenelei literare*

POEZIA LUI EMINESCU ȘI POEZIA CONTEMPORANĂ



În speranța că nu ne-am osificat și că încă ne mai punem problema valorii și a destinului poeziei, vă propun să răspundeți la întrebările acestei anchete exact așa cum credeți de cuviință.

1. S-a discutat foarte mult și în fel şi chip, în literatura noastră, despre poezia lui Mihai Eminescu. Ce critic/critici credeți că a/au analizat mai bine, mai aproape de ființa ei, poezia lui Eminescu?

2. Cum evaluați, astăzi, poezia lui Eminescu? Este ea (1) o poezie de excepție, o capodoperă, ocupă ea o poziție centrală în canonul literaturii române, (2) este o poezie de valoare medie, ori (3) este o poezie modestă, sau chiar minoră, după cum au decretat într-o anchetă mai mulți scriitori tineri, în revista *Dilema,* din 27 februarie 1998? Pentru Cezar Paul Bădescu, autorul antologiei *Cazul Eminescu* (Paralela 45, 1999), Eminescu este de exemplu un „poet inert și ridicol"…

3. Ce caracteristici, trăsături sau constante poetice (estetice), sau numai pseudopoetice (pseudoestetice, deci modeste), credeți că are poezia lui Eminescu, raportată, firește, la cerințele estetice ale poeziei majore de astăzi sau ale poeziei majore din secolul XX? Sau raportată la poezia majoră dintotdeauna? Ce vă seduce sau ce vă nemulțumește în poezia lui Eminescu?

4. Dacă apreciați poezia lui Eminescu, în ce serie de 5-10 poeți de valoare o includeți?

5. Ce poeți, români sau străini, credeți că se situează înaintea poeziei lui Eminescu?

6. Ce influență a avut poezia lui Eminescu asupra poeziei (românești) ce i-a urmat? A ridicat sau a coborât ea calitatea (valoarea) poeziei noastre?

7. Cum este poezia de astăzi față de poezia lui Eminescu? Prin ce caracteristici îi este superioară? Sau prin ce caracteristici îi este inferioară?

8. Este Eminescu astăzi un poet citit de lectorul obișnuit?

Virgil DIACONU,
6 martie 2022



Alexandru DOBRESCU

Critic literar

Eminescu şi noi

În miez de iulie, vreţi să vorbim despre Eminescu? Intelectualul român îşi aduce aminte de poet doar la date fixe: fix în mijloc de ianuarie şi fix la mijloc de iunie. Numai atunci compunem articole ditirambice, în care punem la lucru întreaga zestre de poncife primită de la înaintaşi, iar editurile tipăresc exegeze ultraspecioase, în care omul cumsecade n-are cum să mai regăsească vreo urmă din farmecul și adâncimea scrisului său (tot aşa cum minuţioaselor analize fizico-chimice ale picăturii de apă le e peste puteri să dea seamă de vălurirea oglinzii lacului din care a fost luată). Imaginaţi-vă un june îndrăgostit lulea de o domnişoară, căreia i-ar mărturisi cât o iubeşte numai în ziua ei de naştere! Atenţia cu care ne înconjurăm valorile constituite atârnă la noi de calendar. Ne planificăm admiraţia aşa cum ne planificăm vacanţele estivale. Asta vrea să însemne că nu l-am uitat pe Eminescu şi că ne pasă.

La drept vorbind, cui îi mai pasă azi cu adevărat de Eminescu? Nu mă gândesc la cei câţiva oameni de carte, a căror viaţă şi-a găsit un rost în studiul biografiei şi operei lui Eminescu. Aceştia nici nu prea obişnuiesc să iasă în faţă la aniversări şi praznice, preferând să se arate doar când socotesc că pot aduce o geană de lumină în universul încărcat de penumbre al poetului. Mă gândesc la ceilalţi, incomparabil mai numeroşi, care ţin morţiş să ne relateze, an de an, ce simt ei într-o asemenea zi, cât de fără margini le e preţuirea pentru Eminescu şi cât de nenumărate datoriile noastre faţă de el. Pentru ei, 15 ianuarie și 15 iunie sunt ocaziile de a se înfăţişa dinaintea semenilor în chip de preoţi ai templului eminescian, cărora devotamentul şi cunoştinţele de iniţiaţi le dau dreptul să oficieze slujbe de pomenire şi să se stropşească la indiferenţii contemporani. Adică la noi ceilalţi. De fapt, tot acest spectacol ieftin are un scop mult mai terestru: acela de a lega, fie şi astfel, numele autoinvestiţilor preoţi de Eminescu. Dacă tot nu au scris vreun rând memorabil despre el, măcar să se ştie că-l apără. La cele două date fixe, mediocrităţile se prind zdravăn de pulpana lui Eminescu, să nu piardă cumva unica şansă de a li se păstra numele.

La urma urmelor, ce „valoare de întrebuinţare" mai are acum Eminescu? Teoretic, opera sa (poetică şi gazetărească) ar putea funcţiona ca model şi ca exemplu. Cine ar invoca-o drept posibil reper estetic, moral şi civic, ar trebui să constate că o asemenea întreprindere e pur şi simplu imposibilă. Eminescu ar putea trece drept reper valoric într-o societate corect structurată axiologic. Dar într-o lume a cărei scară de valori e cu josul în sus de o bună bucată de vreme şi nu există semne că va fi readusă cât de curând în poziţia normală, raportarea, fie şi circumstanţială, la Eminescu e de-a dreptul hilară. Trăim într-o realitate ce consacră idiotul pe post de geniu, agramatul drept professor de limbă română, beteagul drept om întreg, bâlbâitul drept orator şi ageamiul drept savant. Străină oricărei condiţionări intelectuale ori estetice, ierarhia în uz la noi n-are cum să-l încapă pe Eminescu, decât cel mult ca o inutilă concesie făcută cutumei. Să fie, oare, chiar o întâmplare că tocmai şcoala, care ar trebui să pună bazele educaţiei generaţiilor tinere, a consimţit să renunţe treptat la studiul valorilor aşa-zicând clasice, în frunte cu Eminescu, în favoarea acelora încă neaşezate şi, deci, incapabile să garanteze o perspectivă corectă?

Nici şansele de a face din Eminescu un reper moral al actualităţii nu sunt mai însemnate într-o lume pentru care respectul principiilor etice a căzut demult în desuetudine. Chemat să ne călăuzească paşii în clipa de faţă, poetul s-ar sufoca, probabil, din pricina nesfâşitei mizerii morale ce se revarsă din noi.

Cât despre spiritul civic al jurnalistului Eminescu, ce să mai vorbim? Insuportabil prin luciditate şi franchețe acum o sută cincizeci de ani, Eminescu ar fi măcar la fel de incomod şi astăzi, având toate şansele să înfunde puşcăria, precum atunci a înfundat balamucul.

Eminescu rămâne visul uitat al unei umanităţi care a încetat să mai viseze. Nu e loc pentru Eminescu printre noi. Poetul e alungat din manuale şi cursuri universitare, din pricină că n-ar mai corespunde sensibilităţii omului contemporan; gazetarul e pus la stâlpul infamiei pentru patriotism excesiv, credinţă în ideea de naţionalitate, antisemitism, xenofobie şi alte asemenea păcate, de neiertat în lumea actuală. Dacă ar fi să luăm în serios toate imputările cu care a fost acoperit în anii din urmă, inclusiv de intelectualii furioşi din celebra anchetă a revistei *Dilema*, am ajunge la încheierea că nimic din scrisul lui Eminescu nu mai e acum vrednic de interes şi că, la o adică, simplul fapt de a fi existat a devenit un balast, din pricina căruia intrarea noastră triumfală în rândul lumii civilizate întârzie nepermis de mult.

Ar trebui de lămurit cândva cum de seminţele teoriilor occidentale, cât de absurde ori de nocive, prind imediat rădăcini în solul românesc, transformat într-un soi de teren experimental. Nu cunosc vreo cultură – dintre acelea de la care aşteptăm de secole bune, dacă nu semne de recunoaştere, măcar încurajări sau, în cazul cel mai rău, îngăduinţă – care să-şi fi masacrat valorile de căpătâi de dragul „corectitudinii politice". Noi însă n-am stat pe gânduri, am pus aberanta teorie în aplicare, şi nu oricum, ci cu o jubilaţie sadică greu de egalat. Înarmaţi cu noul pat al lui Procust, ne-am luat la măsurat valorile

şi nici că ne-a tremurat mâna când, descoperind nepotriviri presupuse intolerabile, am retezat cu entuziasm mâini, picioare, capete. Şi nu ne-am ruşinat apoi să ne mândrim cu grozava ispravă, între ale cărei prime victime s-a numărat tocmai Eminescu. Dacă ar fi vorba de un simplu accident, faptul încă ar fi scuzabil. Se întâmplă însă că, de când ne ştim, n-am precupeţit nimic spre a face altora pe plac. Şi, fireşte, dureroasele experienţe traversate nu ne-au fost învăţătură de minte. Ne-am promis mereu nouă înşine să nu ne mai lăsăm furaţi de aparenţe şi să nu mai alergăm după caii verzi zugrăviţi pe pereţi străini, dar am recidivat fără excepţie. Nu am lăsat să ne scape nici o ideologie în vogă, experimentând-o pe fiecare pe pielea culturii noastre, ajunsă acum plină de cicatrici, de răni sângerânde şi de purulenţe. Oricâtă imaginaţie ai avea, e greu să mai recunoşti sub atâtea plăgi chjpul ei adevărat. Nici nu mai ştii dacă din fiinţa de odinioară a mai rămas ceva după atâtea amputări, reconstituiri de membre şi transplanturi de organe. Doar în ultimii optzeci de ani a trebuit să suporte ravagiile proletcultismului şi, mai încoace, severele corecţii administrate de minţile buimace ale bodigarzilor „corectitudinii politice“, mai „catolici“ decât inchizitorii evilor de mijloc. Din Eminescu (şi din toate valorile noastre de prim ordin) n-au mai rămas astfel decât spectre, care continuă să umble printre noi, bântuindu-ne somnul şi stricându-ne tihna diurnă.

La urma urmelor, mai toată cultura română a ultimelor două secole a fost guvernată de ideologii succesive. Iar mai toată critica noastră culturală şi literară a fost în primul rând ideologică şi doar arareori cu adevărat estetică. Că, din tot felul de pricini, i-am spus *critică de direcție*, are mai puţină importanţă. Critica zisă *de direcție* nu a fost niciodată o oglindă cât de cât fidelă a culturii şi literaturii dintr-o perioadă istorică dată. Ea a fost, în schimb, o oglindă de maximă fidelitate a celor care au practicat-o. Maiorescu a făcut critică de direcţie, ambiţionând să imprime un anume curs literaturii şi culturii din vremea sa. Operaţie doar parţial reuşită, căci s-a izbit de rezistenţa creaţiei vii, ceea ce l-a obligat de atâtea ori să bată în retragere, atenuându-şi pretenţiile. Ibrăileanu din perioada *Vieții românești* a practicat, la rându-i, critica de direcţie cu rezultate asemănătoare. Iar Lovinescu şi-a făcut un program din orientarea scrisului literar românesc în direcţia modernismului european, tratând cu neascunsă reticenţă scrierile ieşite dintr-o înţelegere „tradiţională“ a actului creator. În imensa majoritate a cazurilor, creaţia s-a dovedit nepăsătoare faţă de ambiţiile criticilor de a-i orienta devenirea. Și-a urmat neabătută propriile dispoziţii lăuntrice, coincidente uneori cu dorinţele comentatorilor de pe margine, însă de obicei mult străine de ele. Singurele direcţii fertile dintr-o cultură, inclusiv dintr-a noastră, au fost şi sunt acelea trasate şi urmate de creatorii înşişi.

Astăzi, când „pierderile colaterale“ ale pretenţiei de a direcţiona mersul literaturii după capriciul vreunui critic, fie acela cât de înzestrat, sunt tot mai evidente, născând până şi în spiritele predate fără condiţii unei astfel de ambiţii un sâmbure de scepticism, critica de direcţie pare a-şi fi pierdut fascinaţia de altădată. Ceea ce nu vrea să spună că vechile reflexe nu continuă să-şi facă simţită prezenţa, fie şi în forme aparent inocente. Le regăsim, bunăoară, în superbia atâtor critici de a atribui propriilor judecăţi de valoare greutatea adevărurilor definitive şi, se înţelege, în contestarea acestei rarisime însuşiri tuturor judecăţilor formulate de confraţi. (Pentru cei dispuşi să tragă învăţăminte din trecut, evoc aici cazul lui Pentapolin, alias Perpessicius, singurul care nu a primit îndemnul lui Lovinescu de a face din Maiorescu o armă conjuncturală de luptă împotriva invaziei iraţionalismului. Urmarea? Un portret vitriolant al criticului neînregimentat în *T. Maiorescu şi posteritatea lui critică*.) Oricât de fermă ori de şovăielnică, oricât de expresiv sau de sec exprimată, oricât de luxuriant ori de sumar argumentată, judecata de valoare reprezintă, în ultimă analiză, un punct de vedere, relativ cum toate manifestările eminamente subiective. A o pune în discuţie, a o susţine sau a o combate argumentat, a furniza o alta mai temeinic sprijinită pe dovezi ale minţii şi ale gustului nu sunt testimonii ale ambiţiei criticului de a fi neapărat în centrul atenţiei publice prin contrarierea obişnuinţelor, ci semnele clare ale faptului că acţiunea critică e vie, funcţională, în marginile propriilor criterii de definiţie.

Ideologi de toate culorile şi nuanţele din veacurile al XIX-lea şi al XX-lea s-au folosit deopotrivă de opera eminesciană, pe care au revendicat-o şi interpretat-o exclusiv prin prisma convingerilor proprii, fie ele cât de parţiale şi, prin urmare, deformatoare. Naţionalişti, poporanişti, ţărănişti, ortodoxişti, socialişti, comunişti, partizani ai conservatismului sau ai progresului prin „soluţii de continuitate“, toţi au îmbrăţişat-o ori s-au delimitat categoric de ea, invocând-o ca exemplu vrednic de urmat sau, din contra, de evitat. Chiar dacă o asemenea abordare tendenţioasă a făcut din analiza operei eminesciene un mijloc, iar nu un scop, reuşind să ignore imaginea de ansamblu a acesteia, ea a funcţionat fără pauze în posteritatea eminesciană, fiind activă încă şi azi. (Despre epoca proletcultistă şi despre scandalul din *Dilema* am scris două eseuri acum câţiva ani, *Eminescu în obsedantele decenii* şi *După douăzeci de ani*.)

Concluzia e una şi tristă: l-am folosit pe Eminescu cum şi cât ne-am priceput, ca să ne punem mai bine în lumină convingerile, speranţele şi iluziile proprii. Poate că e timpul să mai „uităm“ de noi înşine şi să ne concentrăm puterile minţii asupra convingerilor, speranţelor şi iluziilor poetului, fără să ne mai pese, ca până acum, dacă gesturile, atitudinile şi năzuinţele sale corespund prea schimbătoarelor noastre măsuri de bine, adevăr şi frumos.

18. 07. 2023



Magda
URSACHE

Scriitor

„Eminescu va avea întotdeauna public pentru viziunea lui”

1. Criticii importanţi, în opinia mea? Maiorescu, *spiritus rector*, de care ducem o teribilă lipsă, G. Călinescu, Noica, Petru Creţia, Th. Codreanu. Spui Eminescu, spui neapărat Perpessicius. Nu-l uit pe Profesorul Mihai Drăgan, ultimul eminescolog al Universităţii „Cuza”, ucis de cabala mediocrilor, după ce a fost discreditat, denigrat în fel şi chip. Dar lui Eminescu nu i-a fost denigrat până şi sfârşitul tragic?

Recomand şi un docu-roman surprinzător, bulversant, pe care aş fi vrut să-l scriu eu: *Vieţile paralele*, de Florina Ilis, Polirom - C.R., 2012. N-a fost nebun Eminescu, doar *nebun întru ad-de-verum*. Şi numai cei depărtaţi de adevăr îl cred *altfel*.

2. Şi pe mine m-au enervat dilematicii, apoi mi-a fost milă de ei. Cine n-are organ pentru Eminescu şi-i văd statuia goală pe dinăuntru ori ploşniţa de pe gulerul cămăşii, ca nemţuşca Mite (care minte că Eminescu avea „nări triviale”, deşi a fost nemurită ca „floare albă de cireş”, iubire greşită şi vremelnică), nu mă interesează. E vechi, dom›le, noi suntem noi! Dar care noi? Asta-i întrebarea. Cred că se dă prea multă importanţă numărului nefericit al „Dilemei”, din iarna vrajbei noastre, an 1998.

Toţi blasfemiatorii lui Eminescu, care au vrut să-l înghită, s-au înecat rău de tot cu el. Mai ales Boia, care se întreba de ce s-a declanşat abia în 1998 „marea ofensivă” „anti-Eminescu”, convins că poetul naţional (Boia uzează de ghilimelele deriziunii) va intra în ceaţă, peste două-trei generaţii maximum, subtitlul cărţii apărute la Humanitas, în 2015, fiind *Facerea şi desfacerea unui mit* (în acceptul Boia: mit=fals, poveste, făcătură, născocire). Istoricul *altfel*, la fel de *altfel* ca istoric literar, îi toarnă pe cei care-l consideră pe Eminescu „exponent suprem al românismului”. După campania Boia, Eminescu tot *suprem* rămâne şi iese întărit din toate campaniile contra sa. Dacă zoilii i-ar cuprinde măreţia, l-ar urî şi mai mult, l-ar invidia şi mai mult. Lucian Cioabă, redactor de carte, este cel care a propus ca eseul boiesc să intre în şcoli, să fie predat elevilor. „Alternativii” l-ar scoate de tot pe Eminescu din manuale, să rămână doar demitizatorul.

„Galaxia Grama” (şi-i mulţumesc lui D.R.P. pentru sintagmă!) e deranjată de acest *miracol,* al cărui nume este Mihai Eminescu. Cioran dixit: „Dacă nu l-am fi avut pe Eminescu trebuia să ne dăm demisia. Eminescu este scuza României.” Numai postmoderniştii (mă refer doar la cei cu capul mare şi fruntea mică) sunt înfuriaţi când li se găsesc filiaţii cu predecesorii. Pe Goethe nu l-a deranjat asocierea cu Dante sau cu Shakespeare. Revenind pe piciorul nostru de plai, trebuie spus că pe Alecsandri nu l-a deranjat Eminescu, dimpotrivă.

Ce-i drept, asebia (gr. *asebeia*), în sensul de impietate, lipsă de respect pentru înaintaşi, pentru eroi şi morminte, a ajuns un curent puternic, căruia trebuie să i se dea riposta cuvenită, deşi Eminescu, n-am grijă, e protejat de el însuşi.

Ce nu place „galaxiei Grama”? În primul rând sintagma *poet naţional* (o mai fi şi altul, pe aici, prin Carpaţi?). Că este „om deplin” nu se acceptă în ruptul capului. Nici lui Dan Mănucă (*Oglinzi paralele*, 2001) nu-i place „om deplin”, propunând în loc „scriitor total”. De ce? Pentru că e formulat mai inexpresiv?

Stăruindu-se pe absurdul sintagmei „naţional-comunism”, se afirmă că ar fi fost împins spre vârf de ceauşişti, declarat arheu (prototip, tipar), fără argumente. I s-a negat *entelehia*, starea funcţională tinzând spre împlinire. Ia să-l vezi ca inteligenţă supremă, ca spirit universal, nu numai europenist, ca gândire ce imprimă universului un scop final! Rişti să fii afurisit la fel ca-n proletcultism. Dacă vrem să mai avem, ca popor, carte de identitate, atunci să-l vedem fără crâcnet ca poet naţional al românilor şi să cam punem piciorul în prag neointernaţionaliştilor, neoiluminaţilor care ne cer să-l ocolim. Eminescu e de neocolit şi se aşază singur în Lumină atotstrăbătătoare.

Eminescu e demascat (verb proletcultist) pentru ideea de „stat organic”, aflat, după o minte defectă, „în derută naţionalistă”, ca reacţionar antiprogresist, conservator depăşit (puţin conservatorism nu strică!), xenofob pe deasupra, chiar „vector de discriminare”, pentru ONG-uri sorosiste. Decupez din mss.2557 (1866-1877): „Nu se ucid lesne naţiunile, domnii mei, şi mai cu seamă cea românească. NU.”

În vremi staliniste, Eminescu era dat jos de pe soclu şi înlocuit cu A. Toma. Acum s-au găsit alţi înlocuitori (după Roxana Sorescu, Fondane) sau avangardistul Tzara, după o scriitoreasă care declara că ţara ei este Tzara. I.P. Culianu a găsit înlocuitorul în Macedonski: „măsura intelighenţiei noastre de baltă (a sa fiind de ocean, n. mea) e dată de cazul lui Macedonski, ostracizat şi exilat pentru că a avut neghiobia de a da o judecată de bun simţ asupra Poetului cu majusculă” (*Studii literare II. Soarele şi luna. Otrăvurile admiraţiei,* Polirom,

2009. Iată epigrama bunsimţistului, neatins de otrava admiraţiei pentru Eminescu: „Un X pretins poet, acum/S-a dus pe cel mai jalnic drum/L-aş plânge dacă-n balamuc/Destinul său n-ar fi mai bun; /Căci până ieri a fost năuc/ Şi azi nu e decât nebun." Viaţa lui Eminescu, nicidecum a lui Macedonski, e „cruce purtată", ca să uzez de sintagma lui Virgil Maxim. În ce mă priveşte, nu utilizez minuscula pentru Poetul Eminescu, nici nu-l consider, ca I.P.Culianu primul Ratat (aici, hermeneutul cere majusculă), icoană doar pentru rataţi. Nu numai că-i „pretins poet", dar e şi „foarte mic, un om grosolan şi impulsiv, pasional, libidinos." Şi încă: „erotoman şi ambiguu sexual". Atacurile lui Culianu s-au produs în vara lui 1989, Eminescu făcut *bouc émissaire* pentru fascism, legionarism, ceauşism. Cultul lui Eminescu a devenit, peste noapte, calat pe ceauşism. L-a citat Ceauşescu pe Eminescu vreodată? Şi dacă da, ce vină are Eminescu?

Pentru Culianu e „influencer contaminant" peste secolul său. Era semn de început pentru ideologizarea corect politică, rezervată faţă de valorile etnice? E ştiut ce resentimentar a fost I.P. Culianu faţă de ceea ce numea „deşertul cultural românesc". Cuvântul deşert i-a inspirat comparaţia şocantă a românilor cu beduinii, ospitalieri şi generoşi în exces. Numai că blamabilii beduini văd de două ori mai departe decât alţii, de unde sintagma „privire de beduin".

În aceeaşi eroare, de a nu se afla atins de admiraţie (otravă pentru Culianu), H.-R. Patapievici, în 2000, la 150 de ani de la naşterea lui Eminescu, anunţa: „steaua lui Eminescu a apus". Azi o vedem şi nu e, n› aşa? Trebuia tras fermoarul sacului de gunoi peste cadavrul lui Eminescu. Prin contagiune, Lucian Boia a sărit limita, vrând să-l demitizeze. Minoră miză să-l demitizezi pe Eminescu. Nu i-a reuşit intreprinderea de a ţinti în „inima canonului românesc", aşa cum formulează Theodor Codreanu, dar încercările de a-l reajusta, eventual rescrie, pentru a se alcătui o ierarhizare nouă, continuă. Detractorii n-au hodină, se hodinesc doar o vreme.

Recitindu-l pe gazetarul Eminescu, am găsi *puncte cardinale în haos*, adică ordine. Din păcate, de frica baubaului „isterical-correctness", reacţia la noile directive e minimă. Ingenios a reacţionat Th. Codreanu în *Polemici* ***incorecte politic***, Ed. Rafet, 2000, p.72: „Aşadar avem nevoie de reacţionari ca Eminescu cum avem nevoie de aer." Îmi aduc aminte că Petru Ursache mi-a spus, cu un zâmbet, după ce a citit *Şansa de a fi reacţionar*, din volumul citat: „Ce-i rău să fii puţin reacţionar?Are potenţial pozitiv. Nu-i literatura mare reacţionară? Nu sunt Dante, Shakespeare, Cervantes reacţionari? Nu este Borges reacţionar? La noi, Eminescu, Coşbuc, Goga, Blaga, Rebreanu, Preda. Or fi stânjenit, prin slova lor, progresul?" Şi parcă-l aud pe Caţavencu: „Voiu progresul cu orice preţ!"

Mai potoliţi-l pe Eminescu" e zisa lui P.P. Carp. Ce l-a făcut să ordone asta? Faptul că Eminescu nu voia o ţară fără diamantele coroanei lui Carol I lipsă: Transilvania, Bucovina, Basarabia şi altele, şi altele. Nu accepta nici Dualismul. Nici acordarea cetăţeniei evreilor în masă, la schimb cu suveranitatea, cu independenţa ţării. Nici acum nu place acest *clar de Eminescu*, atât de incorect politic.Voia o ţară fără fameni, fără pătură superpusă parazită. Eminescu a fost potrivnic dur la „vânătoarea după avere şi fără muncă"; s-a răzvrătit ca pamfletar împotriva pretinşilor „unici români", „cu moţ şi cu privilegiu". Cum să nu fie inflamabil, vindicativ, răzvrătit, toate cu *prea* în faţă, cum să nu trăiască el însuşi drama poporului său, să primească în piept jalea neamului? Soluţia? Muncă-echitate-adevăr. Cui nu plăcea „buna gospodărire bătrânească", cum scria în „Curierul de Iaşi"? Celor care risipeau banul public.Or, vedem cum corupţia e plantă carnivoră, cu tulpini rezistente şi în ţară, şi afară.

3. Ce mă seduce? Mai nou, aşa-zisele imperfecţiuni, cărora Eminescu le dă strălucire neobişnuită. Mi se par de relevanţă chiar stângăciile, un vers mai facil despre „femeia-măr de ceartă". „Uşurătatea fiinţei" mi-l apropie, însă corespondenţa cu Bălăuca n-aş fi publicat-o. Urâtă modă „Veronicomania" asta, care l-a dezgustat pe Topîrceanu.

Zice N. Manolescu: nu e epistolier. Şi totuşi, Eminescu ne-a trimis *Scrisori*. Împreună cu Petru Ursache, am alcătuit trei ediţii: *Doina*, *Luceafărul* şi *Scrisorile*. Am început cu marea poezie politică *Doina*. A fost bucurie plină şi deplină să comparăm variantele şi să înţelegem cum funcţiona setea lui de cuvânt potrivit. Eminescu l-a găsit totdeauna, după năucitoare trudă. Este „un chin, dar un chin dulce de care nu te poţi despărţi", spune poate cel mai eminescian poet român, Horia Stamatu, în legătura cu traducerea sa din San Juan de Cruz. Dacă Patapievici e convins că limba lui Eminescu e periferică, „de slugi", dispreţuind-o, atunci dialogul e blocat. Mă gândesc cum ar reacţiona Poetul la producte de cacealma, numite nu poeme, ci proezeme ori prozeme, însăilate ca din coadă doar să sune. Şi nu de poeţi, ci de poetaşi.

4. Eminescu nu-i poet de serie, e poet complet, enorm, inegalabil, deci e inseriabil. De asociat, pentru geniul său de uriaş calibru, l-aş asocia lui Shakespeare, iar în postura de *poeta vates*, cu Hölderlin.

5. Înaintea lui? Cine? Am scris un text intitulat *Eminescu după Eminescu*. După Eminescu, doar Eminescu. Rămân la credinţa asta şi-i mai greu să inovezi în credinţă. Nu m-a convins nici Dan C. Mihăilescu, pe care îl preţuiesc, când l-a văzut pe Eminescu spirit feminin, Arghezi şi Ion Barbu fiind spirite masculine. Dar cine e mai bărbat decât Eminescu, mai bărbat semeţ decât Eminescu? Cumva T.O. Bobe, care l-a declarat *nul*, dar a luat Premiul Naţional pentru debut, la Botoşani, în 2000? Banii nu miros a floare de tei.

În publicistică, Eminescu nu s-a sfiit nicicând. N-a recunoscut guvernul „de competinte” liberal „s-a opus „rotativei” (liberali- junimiști), neintimidat de nimeni și de nimic, nespăimit de sărăcie și de boală. „Totul este permis, pentru că nimic nu poate, într-o minte liberă, să fie interzis”, scria Arghezi, în plin stalinism. Patapievici vorbește despre inactualitatea lui Eminescu. Categoric nu, totul pare scris ieri, fără discuție.

6. Marea poezie (a celor trei B, Blaga, Barbu, Bacovia, a Marelui Alfa, a lui Vintilă Horia, a celuilalt Horia, Stamatu, a lui Nichita Stănescu, a lui Leonid Dimov, a lui Gheorghe Grigurcu) se trage toată din Eminescu. „Când o fi să mor, vreau să mor cântând Eminescu”. Cred că, dacă n-a cântat murind, Cezar Ivănescu a murmurat *Oda (în metru antic)*: *„Nu credeam să-nvăț a muri vreodată.”*

7. E greu să-i ajungi și până la gleznă. Și trebuie făcută o pauză între Eminescu și ceilalți, în enumerări. Este măsura tuturor poeților, ca să-l parafrazez pe Protagoras. De aceea e și greu să-l iubești pe Eminescu. Nu, nu-i ușor, dar e frumos. Eminescu e luciferic și punctum.

8. E citit, fără îndoială. Am semne bune dinspre cititorii tineri, chiar dacă Marius Chivu a declarat că Eminescu este „nu ignorat, ci urât de elevi”. Un iașiot, frisonat de aniversările lui Eminescu, se arăta indignat, pe un post local, de faptul că sunt cozi de elevi la teiul din Copou. Doar n-or să mai „consume” școlarii *Luceafărul*! Și-mi amintesc de atitudinea violent- ostilă a unui băiet, tot iașiot, care susținea, în încăperea unde era omagiat poetul: „Zău, sunt zeci de autori în sală peste Eminescu.” Când auzi așa ceva îți spui că mai bine este să fie necitit decât rău citit.

Sunt mulți băiuței care vor să bage soarele-n traistă, ca prostul lui Creangă, și se vor comparați cu Eminescu. Dar cum să-i compari, când n-ai ce compara? „La comparaison n›est pas raison.”

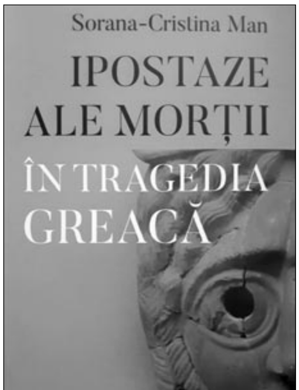
„A, Eminescu nu-i *ofertant!*”, se deroba o poetă mustăcioasă, la televizor. Nu era atât de *penetrant* ca s-o ducă la *orgasmus profundus*. În sfera ei de interes nu intra nici marea lui sfâșiere pentru destinul ţării, nici vibrația mistică (negată deseori de cei care nu l-ar urma pe Martin Heidegger: „Der Dichter nennt das Heilige”. Poetul numește sfântul.). Altcineva nu-l mai voia scos de la naftalină, în fiecare ianuarie și iunie. Dar cine îl băgase la naftalină? I se face un deserviciu când „e mult prea mult aniversat”? Când e prea puțin nu-i deserviciu? Numai că fiecare contestare stârnește elogii.

Non-educația televizuală a făcut rău mult, a produs o ruptură de Logos prin eveniment (de multe ori, fake) și divertisment ieftin, iar „realitatea superioară, născută din spirit, a fenomenelor”, după Hegel, le scapă. Poezia mare se opune disoluției persoanei, sălbăticirii omului nou, așa-zis progresist. S-a ajuns la *nu-mi place Eminescu,* pe necititelea. Cine-l mai citește pe Eminescu, se umplea de mirare cineva, când există Dylan? Nu-i așa: cine nu citește Eminescu, nu citește nici Dylan Thomas; cine nu citește Eminescu, nu citește nici Shakespeare.

Petru Ursache a fost întrebat de o membră (oare de ce membrează doamna?) a scriitorilor filialei Iași: „Credeți că în 2000 se va mai citi Eminescu?” „Da, coniță, dacă se va mai citi, atunci se va citi Eminescu”, a venit răspunsul. Și când nu-l citesc, de ce nu-l citesc? O spune Hasdeu: pentru a fi scutiți „de orice bătaie de cap și de orice bătaie de inimi”. Eminescu va avea totdeauna public pentru viziunea lui.

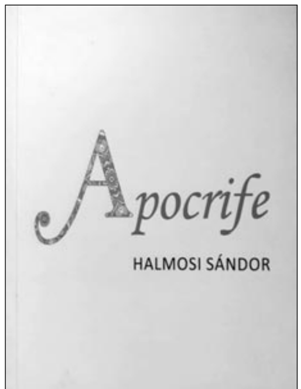
Timpul o să-i dea mereu dreptate. Nu numai mâinele, ci și poimâinele îi aparține, „până-n depărtări de veacuri”, cum prorocea Al. Vlahuță.

Iar absența lui Eminescu ne-ar face să ne pierdem pe noi înșine.









Poemul, un adăpost al imaginarului germinativ

Despre lirica lui Codruț Radi

Realitatea socială în miezul căreia bălăcărim, în toţi aceşti ani, în căutarea busolei pierdute, induce spiritului iterativ, dar şi imprevizibilului algoritmilor existenţei opinia că lumea verosimilă poate fi şi o formă de căutare a poeziei, de întâmpinare a poeziei, infra-centrul posibilităţilor eului scriptor de a sincretiza varii speculaţii metafizice. Şi da: poezia sfidează moartea, efemerul, inactivează teorii ale haosului, instalează prin racursivitate dinamici ale reprezentărilor vizibile/imaginare. Într-un volum mai recent, *Adăpostul cuvintelor* (Apahida, Editura *Neuma*, 2022, 146 p., ilustraţia copertei aparţinând autorului, iar scurtul comentariu de pe copertă e semnat de Horia Gârbea), parteneriatul poet-poem-text-viaţă e, astfel, temelia unui imaginar germinativ. Codruţ Radi, autorul cărţii, scrie mult îndepărtat de experienţele şi experimentele egocentrice ale confraţilor de promoţie fiindcă, desigur, el ştie să acopere temele provocării printr-un discurs de clivaje mentale în care, de pildă, amintiri prăfuite (*„Am uitat sub jurământ/muntele că mi-e hotar/şi l-am părăsit fugar/să n-ajung din pustnic/sfânt*”) ori instaurarea cognitivului la un mod cumva fascinant, augmentează reflexivitatea, mai cu seamă dozată, coagulant, impresionând tocmai prin această redundanţă neo-clasicizantă.

Perseverenţa nu ar fi singura calitate a poeziei lui Codruţ Radi. Scrisul său, pliat pe o motivaţie estetică limpede, confirmă de fiecare dată cum certe esenţe lirice pot fi şi exuberanţele controlate ale eului exploziv, proustiana prudenţă insinuată într-un fel de cod cultural relevând cum aerul benign al versului bine făcut (*y compris* conceput, lucrat, şlefuit, edificat ş.cl.) salubrizează constant tonusul incisiv al discursului. În noua carte, poemul lui Codruţ Radi se expune pe sine în registre contrastante; aici e frig şi tot aici e cald, aici e demonstrabilă doar relativa libertate a eului-convenţie, dincolo eul-confesiune fructificând *vânătorile* de sensuri apocaliptice. Ritm, rimă, prozodie a dezinhibării, fără a ne afla în faţa unui eu auctorial livresc. Dimpotrivă, mimarea unui spectacular strident (precum în poemele *Ţintă vie* ori *Povara sinelui*, ca să recurgem la aceste două exemple acum), arată mai degrabă că ipostaza autorului este una de un inconfundabil *discreto*, iar această mereu egală cu sine epurare în *lăuntrul* fiinţei, explorare a *mysteriilor* ca formă de căutare consolativă/consolatoare a interiorităţii-concept, ţine de o *conştiinţă* a unui iniţiat: *„Astăzi e la fel/cu-atâţia ieri/timpul se repetă şi mă minte/vieţii că n-a luat-o înainte/de iertarea/ce-ai uitat să-i ceri,//Hăul împărţim/deja-n poveri/umbre înrobite de veşminte/eşuate că n-am luat aminte/timpul cum ne duce/nicăieri,//Prin răspântii/ curgem efemeri/sufletu-i osânda celor sfinte/să fie vărsat peste morminte/trupului când sigur/o să pier.*” (*Stigmatele timpului*, p. 70).

Nu o dată, spuneam mai sus, eul auctorial stă pitit în ungherul amintirii şi savurează urzeala deducţiilor, traseu jalonat de un ritm impostat al atenţiei constante, totul fiind aşezat cuminte sub lupa autorului profund, căruia-i prinde bine vestimentaţia indecisă, de neoclasic râvnind la modernism/post-modernism simulat până la (auto)ironie. Nu m-aş grăbi să notific vanitatea nervos-ursuză, tematica Unului ecranând peste caligrafia trăirilor insinuantul (*„O pânză/pe deasupra mi se ţese/cu fiecare zi e mai aproape/şi ochiurile/peste rând prea dese/vreo lacrimă prin amintiri să scape,//Ori ce făptură/gândului din lese/în vitregii lumeşti să se îngroape/de pragul altor zări/să nu-i mai pese.lumina când şi-ascunde după pleoape,//Un ştreang din ţesătură/mi se-alese/şi dedesubt încătuşate trape.*”), dar textura complementarităţii nu e totul. Doar un exemplu: eul jemanfişist, „flecar”, induce voit, pe o pistă falsă, un ethos de re-interpretare obstinantă a contemplativului iar în tradiţie origeniană damnarea clivajului lumi apuse-lume prezentă, minuţiozitatea construcţiei poemelor în deplină metaficţiune, arată că visăm frânturi de imagini şi ne fascinează sincretismul dialogului privilegiat fiinţă-destin. Să mai spunem, tot aici, că metafore predilecte par a ne îndepta către o mistică a rezonării obiectelor şi cuvintelor, disonanţe şi tonuri într-o alteritate aproape bacoviană.

Am putea vorbi şi de o cultură a imaginii ca factor decizional în acest edificiu liric, fiindcă nu e loc de discurs stereotip iar *nous*-ul (gândirea) funcţionează şi acţionează (iarăşi ritmat) formator/deformator. La Codruţ Radi, devoalarea subterană extenuează *calimera*, scriitură, parcă meditativ-încruntată (cinicul Crates?), iar această lume scindată care se înseninează lent, trebuie să se regăsească, unifiant, în respiraţia eului, un veritabil *couching* în poeme edificate, vers cu vers, vers după vers, cu o minuţie creatoare/creativă din care nu se exclud *miracole*: ecuaţia ontologică a vulnerabilului *bine temperat*, parabola ocurenţei şi a retragerii din pragmatic, o întreagă *apologie*, totuşi, a speranţei. Un *contemplatio* deschis ne trimite spre un lirism metafizic (al *incendierilor* de sine), stări afective aparent pierdute sunt recuperate într-un arc emoţional spre a confirma realitatea evadărilor din cotidian: *„Orbecăind tăcerii-n/orice zi/refac în mine oaza de pustiu/că sunt vecin cu viaţa/dacă ştiu/ori că-n afara ei mă pot trezi,//Mi-e teamă zilele/să le ating/când roua e amară-n/miezul lor/oricâte răni trezirilor mă dor/nu îndrăznesc/urâtul să-l resping,//Nici visele/nu mă mai trag la mal/din somnul/adâncimilor pervers/ademenit înecului/prin vers/furtuna mi-a ajuns/un ritual.*” (*Ascunzişuri*, p. 130)

E o poezie intuitivă în care vocaţia eului conciliant aşează melancoliile în straturi suprapuse, precum într-un ceremonial narativ unde o voce naratorială domină discursul. Dincolo de ludicul feţei coşmareşti a lumii, metaforele sunt, aici, gesturi fiinţiale reperate, prezervând oglinzi gnoseologice. Numai că eului îi rămâne mereu intactă plăcerea colocvialităţii (*„M-astâmpăr vieţii-n pocăinţă/că nu i-am fost supus mereu/îndepărtat urmaş de zeu/ce s-anrăit prin suferinţă,//Aud mai stins aceleaşi voci/răzbind din locuri diferite/cât să-nţeleg de ce-s jertfite/tăcerile dintre prooroci*”), or limbajul nu este, nu poate fi evocativ, acelaşi eu explorând o *egregora* de stări. O zeitate absconsă a poemului (*„Îţi deschid/să-mi intri-n gând/porţile-ndoielii sparte/treci prin mine mai departe/însăşi vieţii peste rând*”) glosează imperturbabilul, supune magiei purificării duhul poemului, *axis*-ul radicalelor alchimii. Toate acestea fără „derogări” de la etapele unui ceremonial de reconcilieri ale distopiilor „clipei de fum” cu eroarea cotidianului: *„Se acoperă de părere/dârele stelelor/pe care/nu mai ştiu să le număr/tot căzând/prea departe,//De miezul nopţii/ceasul a uitat/să repună trezirea/într-un alt vis/niciodată/la fel,//Suspendat între lumi/indiferente nopţii/iau o mână/de umbre/şi-o arunc/la-ntâmplare.*” (*Peste prag*, p. 26).

Şi noua carte confirmă încă o dată că poezia lui Codruţ Radi ocupă valoric locul care i se cuvine în acest anotimp productiv al interferărilor de mentalitate lirică dintre grupări, generaţii, promoţii, curente şi idei din evoluţiile prezentului literar românesc.

Ionel BOTA

Un jurnal al tristeții, al iubirii și al devoțiunii

(Anișoara-Violeta Cîra; *Memento vivere*)

Cunoscutul psiholog francez Jacques Cosnier, în consens cu studiile proxemice ale lui Hall şi cu cele interacţioniste ale lui Goffman, confirmă (*Psychologie des émotions et des sentiments*; Ed. RETZ, Paris, 1994) dimensiunea şi profunzimile sentimentelor mai întâi în condiţiile legăturilor de familie, ca impulsie primitivă, şi mai apoi pe cele sociale ce pot conduce la ceea ce etologii numesc manifestări agonistice (în atașamentul familial sau al progeniturii, de pildă). Mi-am amintit de toate acestea citind recent, sub semnătura Anişoarei-Violeta Cîra, cartea *Memento vivere* (Ed. *Eurostampa*, Timişoara, 2023). Numele autoarei îmi este cunoscut şi l-am remarcat fie şi din lecturi sporadice (*Realismul simbolic* – 2018; *Drumul spre sens* – 2020, dacă nu uit şi altceva).

Citind cartea amintită, încerc să cred că se pierde timp din bigotism în critică dacă forţăm lucrurile să intre în tipare vetuste deja; *Memento vivere* este fără doar şi poate un jurnal circumstanţial al tristeţii, al iubirii şi al devoţiunii – tristeţea funebră care se gustă mai devreme sau mai târziu, mai lucid sau mai emoţional, oricum în toată profunzimea şi de către fiecare. Cu subtitlul *Cartea Marianei*, *Memento vivere*, dacă ar fi văzută, la modul simplist, doar ca o trăire personală a *fatalităţii* (cum vom vedea, *nefast* nu este, ca grad, un echivalent), ar fi o profanare a durerii în înseşi cauzarea ei, a sensibilităţii ca atare, fiindcă şi în sentimente diferenţele dintre oameni sunt remarcabile.

În jurul unui diagnostic implacabil se pot purta discuţii profesionale, reci, dar în jurul morţii trăirile le iau locul cu altă vibraţie; de la simpla condescendenţă, la lamentaţie şi bocet, la spaime escatologice, la filosofia creştină a vieţii, ca de la suflet la suflet. *Memento vivere* (iar nu *Memento mori*) excede stilului strict diaristic şi este o consemnare cel puţin elegiacă nu a unui *deces*, ci a unei *morţi* şi nu a uneia constatative, ci a unei fiinţe dragi – a Marianei, sora autoarei (motivul *dioscurilor* Castor şi Polux). Lectura ne propune o psihanaliză a durerii, de la tristeţe şi îngrijorare până la consternare – un complex de trăiri adiacente cu ordonarea preocupărilor mai întâi pentru însănătoşirea Marianei, mai apoi, când totul este de prisos, pentru prohodirea după voinţa celei răposate, după datină şi cu onorurile cuvenite după dragostea şi preţuirea celor rămaşi în urmă.

Nimic mai firesc, s-ar putea spune, nimic ieşit din comun. Şi totuşi, Anişoara-Violeta Cîra surprinde nu doar fiindcă trăieşte intens momentul, ci fiindcă izbuteşte cu abilitate freudiană să pună accente pe caractere, pe atitudini, pe rememorări portretistice fie în scop referenţial, fie să evoce solidarităţi necondiţionate şi compasiuni amicale. La început, totul se derulează cu înfrigurare în sensul salvării celei în suferinţă; conştiinţa profesională a cadrelor medicale, dăruirea celor apropiaţi Marianei. Şi tot de la început, în perspectiva unei tragice simetrii, poposim la un Krankenhaus în Nürnberg şi întâlnim simultan cu amintirile autoarei suferinde de o afecţiune implacabilă, traumatizantă, alinată însă cu ani în urmă de Mariana, medic în cunoscutul burg german, suferinţele acesteia din urmă care o vor răpune nemilos: „Am tot căutat un crucifix ortodox, cu braţele egale. Voiam să-l cumpăr pentru a-l oferi Mirelei-Ioana. Ea face colecţie de crucifixe. I-am găsit şi i-am luat unul până la urmă. Mi-a părut rău că nu mi-am cumpărat şi eu unul la fel. Dar iconiţa era, Doamne, o minunăţie! Pe aceasta am luat-o pentru mine. Peste câteva luni, am dus-o cu mine în Germania. Şi Mariana, care era internată în spital, şi-a dorit-o. I-am dus-o la spital cu tot dragul, cu toată nădejdea...”(p.11).

Autoarea era de două luni în convalescenţă, la Ocna de Fier, îngrijită atent de soţul ei, Adi: „Voiam cu disperare să mergem la Mariana, iar ea să ne îngăduie s-o vizităm. Dar era neînduplecată. Îmi interzicea să mă gândesc la problemele ei de sănătate (...) Mariana nu voia să o vedem aşa de schimbată în rău.” (p.13). Ori, lucrurile de rău augur se precipită destinal pe o linie sumbră: „Prima zi de pensie a coincis cu primirea diagnosticului crunt, însoţit de previziunea că mai avea de trăit 4 luni. Nu e strigător la cer? În urmă cu 15 ani, exact de ziua mea, am primit şi eu un cadou similar – osteoclastom” (p.15); „Când am împlinit 40 de ani, întreg universul meu s-a prăbuşit. Nimeni nu avea leac pentru durerile mele. *Du-te acasă, căci nu ştiu ce să fac,* mi-a spus un neurochirurg. Mariana a fost cea care m-a ridicat din întunericul unde căzusem” (p.101).

Mariana este o introvertită: „Se închide în ea şi suferă. Chiar şi în această situaţie, tace” (p.17). Cele două se vor bucura, însă, de dăruirea soţilor: „A trimis Dumnezeu pentru noi doi bărbaţi minunaţi, cu suflet mare. Adi a venit pentru mine, Hansi pentru Mariana” (p.21). Şederea în spital îi prilejuieşte autoarei chipuri adesea contradictorii: *oameni şi oameni*! Atitudini contrarii: devotamentul profesional al unora, superficialitatea altora: „Florica pare a fi plătită doar ca să mănânce, să bea şi să se culce la 8 seara” (p.40). Până şi amintirile sunt aproape exclusiv sumbre: „Am fost cu ele şi la Pădurea Verde pentru a-i face Doamnei Emilia un C.T. Avea 12 diagnosticuri letale” (p.34).

Conştiinţa îndatorării creştine în cultul strămoşilor este o constantă care se afirmă tot mai viguros pe măsură ce evenimentele evoluează spre un final deja prevăzut de medici pentru Mariana. Autoarea este o bună creştină, iar în evlavia ei se îngrijeşte de toate cele „ale sufletului”: „Azi m-am gândit mult la Mămica noastră. Vreau să vorbesc cu Măicuţa Marina, să mă sfătuiască despre cum pot să fac aici (la Nürnberg, n.n.) un parastas pentru Mama” (p.46). Maica Marina şi Părintele Arsenie, de la Râmeţi, îi vor fi de fiecare dată aproape, vor veni chiar şi în spital pentru „cele creştineşti”. La despărţire, Mariana le spune *La revedere*! O promisiune? O speranţă? Însă destinul rămâne de neclintit.

Adnotarea se face în stil diaristic, uneori telegrafic: „Ora 9. Gata. În mâinile mele!” (p.55); „Mariana e adormită. E deja rece. Necrologul e gata. L-am ajustat la telefon. Trebuie tradus în germană. Prietena mea Cristina Temu mi-a promis că îl traduce” (p.56). Şi urmează mesaje de la cunoştinţe, prieteni, rude. „Ce bine că sufletele sunt veşnice, că nu se pierde totul. Dacă n-aş crede ce spun, aş înnebuni” (p.91). Şi consemnările de jurnal continuă uneori cu detaşarea care vine raţional ca un mecanism de apărare, fiindcă Eul simte nevoia să se protejeze de experienţe afective incompatibile cu exigenţele Supraeului: „Mai sunt trei zile până când corpul fizic al Marianei va fi coborât în pământul galben. (...) Mi-e frig. Sunt îngheţată. Şi mă opresc aici, ca să nu urlu, imaginându-mi-o pe Mariana acum” (p.97). Consolările sunt doar amăgiri chemate şi ele să răspundă aceleoraşi nevoi psihice, iar amintirile, legate profund de sora trecută în nefiinţă, sunt cât se poate de emoţionante: „Mariana a fost mulţumită de mine, de felul în care umblam, în ultimele Ei săptămâni de viaţă (...). Mă chinuiam ca, pe dinaintea Ei, să merg repede, drept, uneori cu mâinile ocupate chiar, pentru a-i arăta că truda Ei de terapeut al propriei surori nu a fost în zadar...” (p.116).

Finalul cărţii este o pledoarie pentru nădejdea creştină trăită în credinţă şi este argumentată cu propria experienţă aşa de atent şi de profund relatată în argumente triste, în durere, în iubire şi devoţiune: „Stau şi mă gândesc acum că eu am fost cea mai bolnavă din familia mea. S-au dus Tata, Mama, Mariana. După ce diagnostic aveam şi câte şanse mi se dădeau, eu ar fi trebuit să plec prima.”

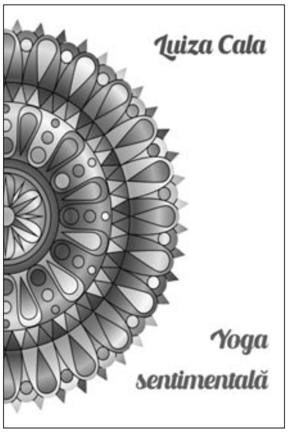
Finalul (08.04.2023), după emoţionante şi echilibrate divagaţii, revine la jurnal, la prieteni, la rememorări, la viaţă, la cele sfinte, definitiv asumate în tristeţi, în imaginar şi, mai ales, în speranţe. *Memento vivere*!

Iulian CHIVU

Luiza Cala – o (a)facere sentimentală



Scrisă la persoana întâi, poezia Luizei Cala incită la întrebarea: „cine eşti tu, autorule?” Iluzia că acesta chiar îşi pune sufletul pe masa de disecţie metaforică este cu deosebire derutantă, mai cu seamă că spectacolul unitar este deliberat dizarmonic. Acelaşi personaj cu măşti diferite, mai degrabă decât personaje diverse interpretând acelaşi rol. În prima parte (*Mozaic sentimental*), o iubită provoacă la dialog tăcut pe iubitul său cu o mulţime de feţe, o mulţime de feţe purtând ea însăşi, într-o sarabandă de întâmplări şi de situaţii în lumi închipuite, bogate, mai vii decât dacă ar fi reale. Cuvintele se aşază după reguli surprinzătoare, dar lesne acceptate, pentru că semnificaţiile neaşteptate sunt cele care induc emoţia, dincolo de dar împreună cu finalul fiecărui text, care la autoare este (înşelător!) versul concluzie, afirmativ ori interogativ, cel care lasă toate uşile neantului deschise.



Este evident că Luiza Cala îşi nutreşte stilul creaţiei din opera înaintaşelor sale, Emily Dickinson fiind, spre exemplu, autoarea de la care se poate, oricând, revendica: „Când mă afirm, ca reprezentantă a versului, nu înseamnă eu, ci o presupusă persoană.” Un semn evident este dimensiunea etică ce incumbă fiecărui text, absenţa neutralităţii viziunii poetice. Poate paradoxal, dar cu atât mai plăcut de observat este că totul se desfăşoară în texte al căror romantism este deliberat expus, în şiruri de versuri încărcate de nostalgii, de dorinţe, de aşteptări. Personajul foloseşte tot felul de forme de *natura naturata* şi provoacă pe cititor să le găsească un corespondent în *natura naturans*. Dezvăluind aspecte ale vieţii din lăuntrul realităţii concrete, cotidiene („Miroase a castraveţi muraţi!/ Cu mărar.// Recunosc mirosul acesta,/ Îmi aminteşte de tine,/ De punga din care/ Îmi dădeai să muşc/ Delicioşii înmiresmaţi.”), trimite, impune ascendenţa în teritoriul transcendenţei („Ciudată alipire/ De sacru şi vulgar/ Ai lăsat sufletului meu/ Moştenire!// Când se deschid zările?”). Astfel se trăieşte „Cuantica-mi vină/ De a te iubi” când „Sunt iar legătura/ Dintre real şi mister!”, mai cu seamă dacă ai ori cauţi un răspuns la întrebarea: „Care e calitatea noastră divină?”

Invitaţi în „Biblioteca trăirilor mele” de către Luiza Cala, căutăm corespondenţe cu lectura trăirilor noastre, ea ne lasă spaţii de locuit, ne provoacă să adăstăm în acele încăperi: „Seminţe de tine îmi decorau/ Interioarele răvăşite;/ Seminţele noastre/ Se îmbrăţişau/ De lungă căutare obosite.”

Uneori poeta se detaşează şi descrie contacte care par că te implică numai ca spectator: „El începea să o iubească,/ El învăţa să trăiască./ [...]/ El o făcuse pe ea/ Veşnica lui duminică.// Împreună erau sărbătoare!”. Ori: „Pasărea paradisului/ Încă mai caută/ O pală de vânt.// Paradisul unde este?” Sunt pagini de o mai accentuată seninătate, departe de o tensiune (observabilă, totuşi) care pare că ar intra în conflict chiar cu titlul volumului. Ceea ce nu ar fi neapărat de evitat, varietatea abordărilor tematice şi situaţiilor descrise fiind o preocupare dintotdeauna a poetei. Este evident că yoga sentimentală se sprijină solid pe un bagaj mitologic grecesc, comuniune şi comunicare insolită, aparent. Calea este aceea a umanului fundamental, a esenţei fiinţei emoţionale: „Oamenii spun/ Că nu te-ai schimbat.// Oare cum mai poţi/ Dacă zâmbetul tău/ Este prizonierul/ Diafragmei aparatului meu?// Chit că Troia/ Va fi cucerită iar,/ Eu nu pot elibera/ Zâmbetul tău!// Aduceţi alt cal!”

Partea a doua a cărţii (*Versuri care nu trebuiau nimănui*) are un alt ton, de analiză a realului contemporan şi de gravitate: „Pieritorilor, voi/ Cei care nu aţi iubit,/ Se crapă orizontul/ În altă dumnezeire,/ Doar aşa se va încălzi/ Piatra ascunsă în voi.” O altă Luiza Cala, sub aceeaşi mască subtilă ce presupune talent şi implicare etică. „Păsările de pradă s-au trezit,/ Oamenii viermuiesc prin ieri,/ Târâtoarele dorm.” Nu e absentă nostalgia, dorinţa de lumină şi firesc (vezi poemul *Stă să plouă*), visul întoarcerii la vremurile în care „Pe strada mea înfloresc/ Flori de gând,/ Se coc fructe de realizări,/ Pe strada mea oamenii sunt buni,/ Frumoşi,/ Pe strada mea oamenii/ Adăpostesc zei darnici/ Şi câţiva călători/ Printr-un mâine al păcii.” – cum vei afla atunci când vei ajunge să citeşti partea a treia, *Epilogul*.

Florin DOCHIA

„Clubul Cafeneaua literară” la 20 de ani

Am înfiinţat „Clubul *Cafeneaua literară*”, ca și revista însăși, acum 20 de ani... De atunci, și Clubul, și revista, funcţionează la Centrul Cultural Pitești, ca activităţi ale Centrului, fără întrerupere.

La înfiinţarea revistei noastre, pe care am dorit-o independentă de politic, așa cum nu reușise să fie o revistă culturală anterioară, au participat mai mulţi scriitori, dintre care merită amintiţi cel puţin Marian Barbu, Denisa Popescu, Mariana Șenilă-Vasiliu, Aurelia Corbeanu și subsemnatul. Am fost susţinuţi de dl. Liviu Martin, care reprezenta conducerea de atunci a Centrului Cultural, de Primăria Pitești, prin viceprimarul Tudor Ionescu și primarul Tudor Pendiuc, de Consiliul local Pitești, de Marin Rădulescu, consilier local, și de ziarul *Argeșul*. Alţi scriitori ai urbei (Marin Ioniţă, Mircea Bârsilă, Nicolae Oprea, Jean Dumitrașcu ș.a.) au optat pentru o altă revistă. Acum *Cafeneaua literară* continuă să fie susţinută și finanţată de către Primăria Pitești și Consiliul local Pitești, prin Centrul Cultural Pitești, director Carmen Elena Salub.

În timp, revista și-a conturat un profil distinct prin rubricile *Arte poetice*, și *Literatura română*, care prezintă, pe de o parte, artele poetice universale, iar pe de altă parte, cărţile semnificative ale literaturii noastre. Profilul valoric al revistei mai este configurat, desigur, și de găzduirea unor polemici literare și de calitatea colaboratorilor. Unii dintre colaboratorii *Cafenelei* chiar sunt împrumutaţi și de revistele vecine.

De-a lungul timpului, poemele Clubului au fost publicate în *Cafeneaua literară*, *Săgetătorul* sau în ziarul *Atitudine în Argeș*.

Clubul nostru a adunat poeţii clipei, dintre care îi pot aminti aici pe Nicolae Eremia, Marian Barbu, Aurel Sibiceanu, Florian Stanciu, Spiridon Voinescu, Liliana Rus, Nicolae Ionescu, Coniţa Lena, Valentin Predescu, Costin Tănăsescu, Lucreţia Picui, Nicoleta Popa, Silvia Petre, Maria Miral, Alexandru Mărchidan, Diana Maria Popescu.

Joi, 6 iulie, la Centrul Cultural Pitești a avut loc un RECITAL POETIC, ca manifestare a Clubului. Au citit din creaţiile lor poeţii: Ioana COSMA, Lucian COSTACHE, C-tin Teodor CRAIFALEANU, Virgil DIACONU, Dan DRĂGOI, Denisa POPESCU, Liliana RUS, Spiridon VOINESCU. La recital ar fi fost să participe și Marian BARBU, și Liliana FINTA. Oferim mai jos câteva dintre creaţiile acestora. Recitalul poate fi urmărit și pe Youtube, Centrul Cultural Pitești.

Virgil DIACONU



Marian Barbu



Ioana Cosma

MARIAN BARBU

pax mecum

Nu vine nimeni în al doisprezecelea ceas
în spatele ușii cu obrazul lipit de vizor stau și ascult
niciodată nu m-am descurcat bine cu perspectiva 3D
irizată concentric aproape de canatul de sus
sunt ori prea înalt ori prea scund rămas
pentru ochiul magic – al treilea? – de îngerul meu pus.
Retoric vorbind, din el nu a mai rămas chiar nimic
poate pe pervazul ferestrei, lipite, cele câteva pene
lăsate amintire lângă firimiturile colivei
de pomenirea morţilor
așezate grijuliu de candidul duh al bunicii
sunt umbre în șoapta orei care vor să mă cheme
la taifas, întotdeauna lângă leacul cel bun
împotriva fricii.
Stau și ascult, în picioare și în spatele ușii
nu se aude nimic și chiar nu urcă nimeni pe scară
între tâmplele mele orbul zumzet al vocilor,
târșâitul de pași
umbrele, dușii.

IOANA COSMA

Când purtam ia mamei

pentru și

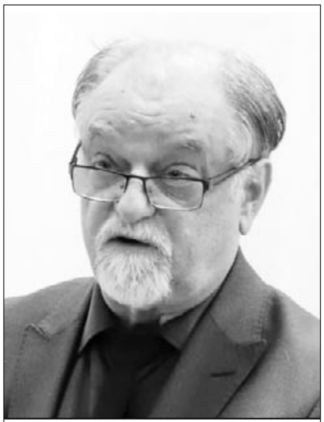
Era tot primăvară și murise Cobain,
purtam cafeniul din ochii mamei imprimat pe piele
ca o perdea subtilă peste
ochi de copil.

Murise Cobain și cerul era de vanilie
și din sacii de școală ne sângerau amintiri de pe deal,
cu muzică, poezie și un *je ne sais quoi* grunge.
Toţi purtau amulete de-acasă în inimi, ca mine,
dar în ziua aia, le-am aruncat pe maidan.

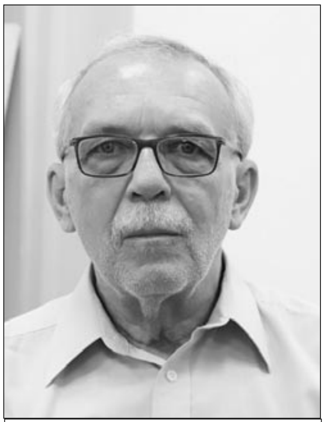
LUCIAN COSTACHE

Cât timp?

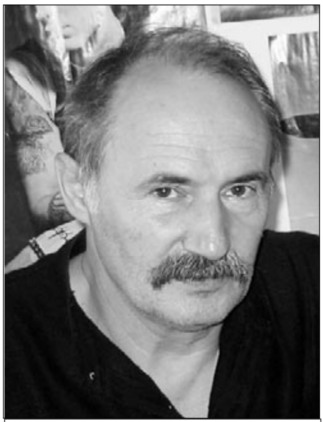
Uite un albatros,
o pasăre albă! a zis el.
E doar un nor risipit, trecător,
fără aripi! a zis Ea.
E o lumină strălucitoare
acolo în zare! a zis el.
E numai un bec de far,
luminând peste noapte! a zis Ea.
E o corabie
cu pânze de aur! a zis el.
E doar un val
în care bate palida lună! a zis Ea.
E depărtarea! a zis el.
E aproapele! a zis Ea.
Uite, sunt fericită! a mai zis Ea.



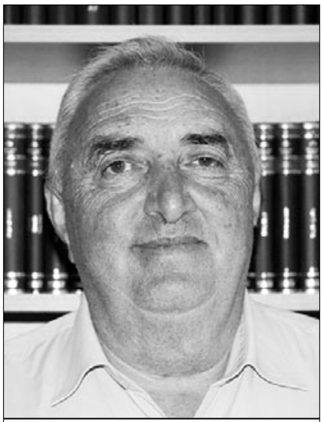
Lucian Costache



C-tin Craifaleanu



Virgil Diaconu



Dan Drăgoi

Cât timp?
cât timp?
cât timp?
A întrebat nestatornicul.
Un nenorocit! a răspuns Ea.

CONSTANTIN CRAIFALEANU

Îngheț

Când ne iubeam ca doi bezmetici
În pragul erei glaciare,
Nori negri ne puneau doar piedici
În drumul nostru către Soare...

...Şi te-ai suit în trenul propriu,
Lăsându-mă pe-un peron gol,
În gara cu parfum de opiu
La capătul unui atol...

Iar vara noastră-i prea departe,
Nici toamna nu mai e pe drum,
Pe primăvară scrie „moarte”,
Căci e doar iarnă de acum...

Și nu vor mai fi Australii
În drumul meu rece și greu...
Şi îngheţa-vor toţi coralii
Din jurul sufletului meu.

VIRGIL DIACONU

Pasăre mică

Eu sunt o pasăre mică.
Sunt o vrabie.
Lasă-mă să îmi fac cuibul aici,
în palmele tale.

Eu ştiu că umblu numai în haine de lucru
şi că nu sunt la frac,
aşa cum este prietena mea rândunica.
Dar cuibul meu este în palmele tale.

Ai grijă să nu mă strângi prea tare!
Eu sunt o pasăre mică.

Ai sânii mici...

Ai sânii mici.
Două vrăbii care ciripesc,
din când în când, de foame.

Prin trupul tău se vede până la cartea *Facerea*,
când Domnul a vrut să despartă cerurile de pământ
şi lumina de întuneric. Şi nu a reușit...

Dovadă că nu a reușit este chiar sufletul tău,
jumătate lumină, jumătate întuneric.
Probabil că Domnul a vrut să îmi dea de înţeles
că nu îmi va fi prea uşor cu tine
şi că ce câștig într-o noapte de dragoste
s-ar putea să pierd într-o singură zi.
Aşa se joacă cu mine sânii mici,
încă de la începuturi...

Copacul sub care stau este plin de cântecul vrăbiilor.
Sau poate că sunt doar cuvintele tale repezi,
clinchetul râsului tău, care deja mi-a luat minţile...

Până şi eu, în ultima vreme, am ajuns un ciripit...
Probabil că aşa ne vom ciripi de aici înainte...

DAN DRĂGOI

Interzis

E-o-ncătuşare nouă în frigul iernii aspre,
Tu baţi tăcut la poartă, dar n-ai cum să pătrunzi...
E-aşa de trist în lume, ca şi-n vieţile noastre,
Noianul cel de umbre n-ai unde să-l ascunzi!

Noianul cel de umbre uitate în ninsoare
Şi-n clipa disperării în care s-au retras,
Dau buzna-n geana şoaptei căzute în uitare,
Dau buzna-n nesfârşirea secundelor din ceas.

Festinul e acolo, dar nu e pentru tine.
Tu baţi tăcut la poartă, dar n-ai cum să pătrunzi...
Învolburarea iernii chiar de acolo vine,
Noianul cel de umbre n-ai unde să-l ascunzi!

DENISA POPESCU

****

Vine o vară aspră, iubirea mea.
Soarele va arde
Ca şi cum ne-ar căuta.
Pescăruşii ne vor ciuguli pleoapele
Până când se vor usca toate lacrimile.



Denisa Popescu



Liliana Rus



Spiridon Voinescu



Liliana Finta

Corpurile noastre
Nu vor mai fi de pământ.
Corpurile noastre vor fi apele
Din care, când e nevoie,
Se mai naște un sfânt.
Vine o vară fierbinte, iubirea mea.
Ai grijă de uitarea
În care mă vei îngropa.

****

Treci prin mine
Când ca un cuțit,
Când ca o stafie.
Nici nu mai știu când sunt moartă
Și când sunt vie,
Când mă doare
Și când din rană curge dorință.
Doamne, Dumnezeule,
Care sub ochii Tăi mă ții,
Nu lăsa să treacă
Prin mine și neputință!

LILIANA RUS

(nici ţărână, nici lacrimi)

În plină amiază lumina mă taie în două,
oglinzile sunt hămesite. Împuţinat îmi e chipul,
colţii roşii ai macului sunt atât de aproape
de tâmplele calde.
Cuiburi goale apar în carnea mea încă vie,
un măr pădureţ se destramă în iarbă,
muzica este un fel de cenuşă împrăştiată haotic,
furtuni de nisip scrijelesc peste mine înscrisuri.

Urmele timpului – serenitatea legată la ochi
în jumătatea albastră a paharului,
cu mult înainte ca zâmbetul
să-mi fie singura balustradă
şi lumina să bată desluşit în poverile mele.
Undeva, ţipătul nu mai are ecou.
În lungul oaselor dulce alunecă vântul.
Nici ţărână, nici lacrimi,
pregătiri fără zgomot în curbele spaţiului,
întoarcerea în gol, înclinarea,
căderea în câmpia de gresie a morţii.
Şi niciun efort împotriva acestei distrugeri,
trenurile pornesc în alte direcţii,
râul rămâne în urmă,
ţipătul mut umflă desişuri în linii rapide,
colţii tineri ai macului zgârie această clipă
de linişte.

SPIRIDON VOINESCU

Şi azi şi mâine joi

Şi azi şi mâine joi era,
noi ne grăbeam să fim cărunţi,
tristul de joi se însera
spre zi de joi de nor
pe frunţi,

fumam ceva, vedeam ceva, mâncam ceva,
un prânz ca într-o zi de joi,
ne-mbolnăvea, săptămânal
prea multa miercure din noi

privind turbaţi pe geamul vieţii
din termopan maro de soartă
la oasele albite ale
sfintei duminici mult prea
moartă.

Zile

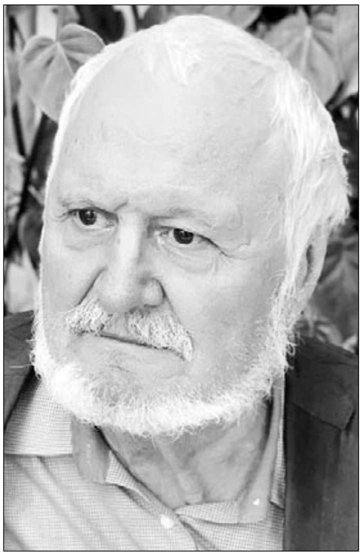
Ni se trag zilele ca nişte fire,
lungi se fac, lungi râuri albe
de vertebre de nu mai ştii
ce/cum vine,
de te uiţi la oasele strămoşilor
sau la ale tale
ca după o moarte
prin care ai trecut cu bine.

LILIANA FINTA

Rămâi

Rămâi în palmele mele,
pasăre mică.
Te voi alinta cu petale de catifea.
Braţele mele vor fi crengi în jurul tău,
prin trupul meu seva pământului
va ajunge la tine.
Suflarea mea va fi izvor pentru tine
şi glasul meu va fi în versurile tale.
Rămâi în palmele mele,
pasăre mică.

Șerban Codrin DENK



*

S-a stins viaţa falnicei Germanii,
Cu *An die Freude* cruce pe morminte
Doar anticarii-abia de mai ţin minte
Cum luna - în vechi balade - albeşte anii;
Kalmuci cu stea-n capelă, colţuroasă,
Chiuvete-aburcă, piane în vagoane,
Smulg uşi din ziduri, ploaie din burlane
Şi praful cât a mai rămas în casă;
Dichtung und Warheit fumegă-în ruină,
Fanate, *Sturm und Drang* plâng pe cetate,
De-auzi, sinistru ceasul morţii bate,
Ori îşi dă duhul ultima lumină;
Spre Răsărit divizii-şi beau destinul:
„Nu-învie Siegfrid – e-n zadar cretinul!”

*

Oricât l-aţi vrea-în butuci surpat, ori în
Surcele, teiul din Copou vă-apare
Bezmetică-înviere de lumini
Într-o celestă binecuvântare;
Degeaba, peste ziuă, din securi
Îi măsuraţi cârpelile şi golul,
Urcând pe noapte-un bocet de păduri
Douăsprezece zodii-i dau ocolul;
Din pagubă, vă credeţi blestemaţi
Că vă striveşte pe-urme nenorocul,
De-a furtişagul târâiţi un leaţ,
Să vă-întocmiţi cu păgânie focul
Şi-urlaţi „Tăiaţi-l, daţi-l de pământ!”,
Să-aflaţi cum se martirizează-un sfânt.
Tei exaltaţi, aprinşi de-o-îngălbenire,
Ori îndurându-şi reaua presimţire...

*

Îţi caut roadele-în harababură,
Tei cu înmiresmată vrednicie
Tei sideral cu-abuz de broderie,
Până-ţi găsesc nimicu-în dantelură;
De aur, teiule în cârdăşie
Cu zodierii şi-artificierii,
În decăderea-arunci, a înnoptării,
Buimace-explozii, lămpărie vie,
Descreierată, cea mai inspirată,
De-orgie ameţit, şi de-asfixie,
Topit cu măreţie-în agonie,
Acum sau oarecând sau niciodată,
Tei de lumină şi euforie,
Tei roditor numai în poezie.

*

Pe o tarabă, aflu dintr-o carte
Cum Stalin, un pios predicator,
Unui alumn scria, la belle-arte:
„Heil, Hitler! Fi-ţi-ar Domnu-într-ajutor!”
Mult zgâlţâita lor zburdălnicie
Pe gropi comune ţopăia cu-avânt,
Mână în mână roşia-împărăţie
Din ceruri să-o pogoare în pământ;
Doar un dement cu-*a 7-a simfonie*,
Şostakovici în cizme de soldat,
În loc să se împuşte de mândrie
Dădea cu tobe-alarma, panicat
De-un zeu cu dumnezeii pe-întrecute
Şi-un demiurg al artei absolute.

*

Noaptea, doar Don Quijote-avea onoare
Să-înnebunească-în ceasuri nedormite
De bucuria cărţilor citite,
Iar peste zi, cu ochii-în lumânare,
Cârpea-îndârjit din mii de manuscrise
Povestea *„Don Cervantes de la Mancha*”,
Unde trei mori de vânt loveau cu lancea
În *„Critica raţiunii interzise*”;
Şi mai avu bucolică-aventură,
Ciocnind cu păstoriţa Galatea
O votcă *„Nobel-Club”*, tocmai de-aceea
O tot vrăjea cu perle de cultură,
Eviscerate, smulse, stoarse, toate,
Din minţile cele mai-iluminate.

*

La o-întâlnire cu-Anton Pavlovici,
Un domn extrem de fin şi talentat,
El m-a-întrebat şi eu l-am întrebat,
Nici el cu dumirirea-în braţe, nici
Eu mai dedat nedumeririi, de-mi
Displace doamna cu căţelul, nu-mi
Displace, dar în stepă-un rest de fum
N-o fi-al păstorilor din Beetleem?
Prin ce vrăjitorie-aţi reuşit
Să transformaţi un caniş de salon
În cel mai vagabond cameleon?
E o neînţelegere, promit
Să caut explicaţii, însă-aş vrea
Nu-un adevăr, ci-o ceaşca de cafea.

*

Să-i mulţumesc prietenului meu
Montaigne, fiindcă nu-a ştiut vreodată
Deosebi o varză de-o salată,
Cât despre crezu-în bunul Dumnezeu,
L-ar angaja degeaba bucătar,
De nu-i prezintă mai întâi de toate
„*Creaţiunea* – carte de bucate”;
Sătul de lumânări, de cărţi mai rar,
Becaţele nu suporta decât
Transfigurate peste-o pălălaie
În opere de artă la tigaie;
Despre filozofie numai cât
Părerea-şi da cu-o mutră simulantă:
Nu-i stupizenie mai captivantă.

*

Doi tejghetari de-elită, Heidegger,
Ne cântăresc neant şi fiinţare,
Iar Hegel, spiritu-absolut, călare
În şaua-armatei de grenadieri;
La preţ redus, Marx vinde utopii
Murate-într-un butoi cu saramură,
De-ţi par, când mori de foame, prospătură
Servită-în luminoase farfurii;
Mustaţa spânzurându-i mult prea greu,
Ceva-i neclar lui Nietzsche, măcelarul,
Abia după tranşare zvârle zarul
De-i mort sau mai boleşte Dumnezeu;
Bogată piaţă-avem: ne dă bineţe
Cu-aceiaşi precupeţi şi precupeţe.

*

Cu spaimă lângă spaimă sângerie,
Un câmp de maci pe-un câmp de luptă-ascultă
Pe-Enescu-în prosternaţie ocultă,
Cum îşi îndură-a 3-a simfonie;
Prea-învăpăiaţi, prea răstigniţi pe-o cruce
De fier, ca o golgotă ruginită
Sub casca de soldat, însufleţită
Într-o cunună cât nu-o poate duce,
Pe când un sacerdot oficiază
Cu-acea halucinaţie păgână
A ditirambilor de aur, până
Lumina-armaghedonului vibrează –
O tragedie-în roşu-aprinde lanul,
Scrisă de Dumnezeu, tragedianul.

PAULINA POPA - 70



ABSURDUL SE PLIMBĂ PRIN LUME

Absurdul se plimbă prin lume
cu fața lui mâncată de vărsat.

Când l-am văzut
am crezut că e ceva trecător,
că va veni o pasăre din Dumnezeu,
va vorbi cu noi
și va fi o lume cum a mai fost,
fără absurdul
cu fața lui mâncată de vărsat!

Era în martie, (2020)
aşteptam natura să cânte, să ne încânte,
să umple paharul cu vin și să închine,
în timp ce mugurii stăteau ca un semn de viață
în piersicii lunii
și în cei din curtea casei mele.
Am crezut,
așa cum spuneau cei „mari”
(mai-marii ţării)
pe care nu i-am „văzut” niciodată,
chiar dacă mă rugam pentru ei,
în fiecare duminică,
în Sfânta Biserică,
am crezut
că „o răceală puţin mai agresivă”
a ajuns din depărtare (China) și în România.

Am crezut,
așa cum spuneau mai-marii,
că este bine să stăm închiși în casă,
fără copii,
fără nepoţi,
fără noi,
chiar dacă noi ne strecuram în vârful picioarelor
în noi așa cum ne ştiam a fi,
noi, cei peste 65,
doar cu ultra-singurătățile noastre,
cu cărţile care ne mai căptușesc viața și pereţii.

Că e bine să nu vorbim unii cu alţii,
poate doar să scrâșnim în colțul camerei
atunci când plângem
și nu vrem să fim înregistraţi pe camerele video...

Acum revăd acele spaime
și monștrii fluturând obscenități,
sau doar promisiuni ale cenușii?
Acum vin toate acele zile și nopţi
în care plângeam... plângeam...
Absurdul se plimbă prin lume.
Este un om de cenușă. El este absurdul

cu faţa lui mâncată de vărsat.

Noaptea crimelor
a fost adusă în saci mari de pucioasă,
peste ţara noastră! (fără nume)

Şcoli şi afaceri închise,
părinţii în somn adânc, alături de copii, în casă.

Biserici închise,
cimitire închise, oameni închişi... în somn...

Absurdul se plimba scrâşnind
iar eu,
aşa cum ştie orice femeie,
am ieşit cu mătura,
să zbor!

20 martie 2020

SĂ ZBOR

aşa cum zboară orice poet!

Eram în faţa casei
atunci când un trecător îmi strigă:
„masca, doamnă, masca!"

Măturam,
chiar dacă nu era nimic de măturat,
poate doar gândurile mele,
cele care se învălmăşeau fără rost,
iar eu le măturam.

Să zbor, mi-am zis.
Mătura e perfectă pentru zbor,
aşa cum mai zboară, din când în când,
câte un student în imaginaţia sa!
Totul s-a oprit, şi zborul meu
s-a oprit!

S-A OPRIT

timpul de zâmbete şi îmbrăţişări.
s-a oprit timpul de dans şi sărut, de rochie de carne
şi de lămpi verzi de dragoste.
Totul s-a oprit!
Stop! Stop!

Preoţii oficiau în bisericile goale!

Nu erau oameni,
dar erau Îngerii Domnului!
Preoţii oficiau:

- *Cu credinţă şi cu dragoste*
să vă apropiaţi!

- Cine, părinte,
cine să se apropie, cine?

Îl văd pe fratele meu,
preotul Theodor, plângând,
de la primul până la ultimul cuvânt
al liturghiei.

Îşi înghite lacrimile,
se împărtăşeşte cu lacrimi!

Ce cutremur,
ce învolburare
este în sufletul unui preot
când iese cu Sfintele Daruri
într-o biserică goală?

Ce mai sunt oamenii?
Unde s-au ascuns cei pe care
îi numeam cândva, oameni?

Îi privesc cu atenţie amestecată cu teamă.
Li se văd însemnele de cenuşă.

Ce psihoză,
ce durere,
ce alienare
în toată ţara!

6 aprilie 2020

ÎN TOATĂ ŢARA

psihoze cum nu am mai trăit!

Plângeam, spre spălare - plângeam!
Spre curăţare cu leşie - plângeam.

Au fost psihoze...

Apoi,
a fost primăvară şi Postul cel Mare a fost...

A crescut iarba
pe drumurile înspre mormintele celor dragi.

Au crescut flori
pe drumul înspre Biserici...
A crescut iarba!

A CRESCUT IARBA

A crescut iarba pe drumul înspre biserici.

Privesc bătrânii care fac cale întoarsă
de la poarta cimitirului.
Cum să ajungă la sine,
la forma lor de pământ,
la forma lor de lut şi cenuşă,
la forma lor de lumină,
cum să ajungă?

Am crezut că e ceva trecător atunci când,
străini de România, de Iisus Hristos,
de sufletul nostru românesc,
de tradiţiile şi obiceiurile
acestui popor umilit,
îngenuncheat, frânt,
blestemat de mulţi criminali
ai istoriei
şi slugile lor,
ne opresc la poarta cimitirului

(Fragmente din cartea JURNAL DE LACRIMĂ /
JURNAL ABSURD, în curs de apariţie)

„Poezia ca theatrum mundi”

LIVIU MĂȚĂOANU: ***deasupra lui hans***, Colecţia *Qpoem*, Editura *Paralela 45*

(*Urmare din nr. trecut*)

Poetul experimentează un anumit scepticism, în faţa unui munte de căutări a cuvântului cel mai apropiat de adevăruri esenţiale:

se cita pe sine la fiecare întâlnire: „niciodată n-am ştiut să închei un poem!”
din motive absolut cunoscute / trebuie să scriu un poem
greşit / asemeni unei fotografii mişcate / poate că am o şansă
deschisă / am fixat deja deasupra biroului un poster.

cu un actor mărunt / dar impresionant / care priveşte drumul
şi îşi aprinde o ţigară lângă o maşină de colecţie
din anii ’70 / (părea tuns cu o jumătate de an în urmă);
(se cita pe sine la fiecare întâlnire: „niciodată n-am ştiut să închei un poem!”)

O sete şi foame de cuvinte, riscul poemului „lung”, având dimensiunile de nemăsurat ale melancoliei:

poemul:
într-adevăr deasupra / soarele
nu aşteaptă / în unele seri / corpul tău e alb şi rece
peste orizont ca şi pe pielea ta cresc personaje dansând;

te construiam din conversaţii
te recunoşteam din oftaturi;

în acest moment chiar simt un sărut de excursie
montană / să ne ascundem în grâu / să ne mângâiem.

îmbrăţişarea este numai pentru mine / doar eu
îţi ştiu trupul / doar eu îţi ştiu mirosul de încordare tânără;
(se cita pe sine la fiecare întâlnire: „niciodată n-am ştiut să închei un poem!”)

aici e finalul unui poem lung / ....:
(mi-am spus: începe cu o tristeţe reală pe care vrei să o disimulezi
culegerea unor flori dintr-o grădină mitică / ştergerea pe faţă
cu o bucată de pânză / niciodată nu ţi se va răspunde la acel
apel telefonic / niciodată nu o să primeşti înapoi un răspuns
nedorit .... / ....
palma de culoare galbenă .... /................
....).
(mai aşteptam câteva ore bune înserarea / mă plimbam)

caut un ton melancolic / oricum un ton moale / cât se poate
de moale / povestea este la început despre un avion care
zbura prea jos / motoarele speriau fiinţele abia visate;
într-adevăr / este o fântână în piaţa din centrul oraşului
aşa cum am visat / acum ar trebui să treacă o nevastă
destul de tânără;
(caut un ton melancolic / oricum un ton moale / cât se poate)

Un autoportret dulce amar se lasă strecurat între file:
un hamlet în hainele lui şi cafea cu frişcă / un sărut în afara textului
zgomotul pătruns prin ferestre / fumul de ţigară
eu sunt aici / pe fotoliu / te aştept de zece ani
frunzăresc biografii;
(.................... / .... / sensul ....)

Borges, maestrul reveriei, face o apariție în volum: “Le présent est indéfini, le futur n’a de réalité qu’en tant qu’espoir présent, le passé n’a de réalité qu’en tant que souvenir présent.” Jorge Luis Borges.

Poetul este un „controlor fascinat al realității, sursa de puzzle sentimental, al unui scrib al cetății:

dimineaţa / ca într-un obicei de crăciun / ies la fereastră
şi verific realitatea / într-adevăr / doamna îşi plimbă căţelul;
(dimineaţa / ca într-un obicei de crăciun / ies la fereastră)

îmi vine să mă apuc de construit case / (suficienţa
părea mai degrabă o doamnă bătrână pe care o saluţi
din respect);
când te vedeam pe stradă
mă gândeam la o linişte perfectă
mă gândeam la demoni albi;
[...]

gândurile mele au zburat / au urmat
cuvintele scrise ieri / pe stradă
tinerii sunt dezinteresaţi
pielea femeilor este crăpată.

e o nebunie să mi te arăţi
goală / ţi-au înroşit trandafiri
pe picioare / pe palme.
(în fiecare zi număram casele de pe stradă / priveam numerele)

Influenţe livreşti sunt prezente, în această poezie cerebrală:

îl scot pe baudelaire din bibliotecă / nu îl deschid
îl las să savureze în linişte mirosul cafelei îndulcită cu miere
el ar prefera-o pe jeanne duval care .... / ....
.... / fără să mai întrebe;

îl las în cameră / lângă dulapul cu manuscrise miniate franţuzeşti
să vorbească cu ea / îi împing totuşi cafeaua pe măsuţă;
(………………… / ………………….. ……………………)

Poetul pune în mişcare scripetele imaginaţiei:
„L'imagination porte bien plus loin que la vue.", Baltasar Gracian y Morales.
„L'imagination est plus importante que le savoir.", Albert Einstein.

aveam pe peretele din sufragerie un pantof roşu imens
trei metri pe un metru şi jumătate (originalele din
camera mea aveau 512 pe 114 cm / altul 480 pe 85 cm)
îl văzusem mai demult la antonie popescu / într-o vizită.

nu uitam de ziua de mâine
dar aşezam obiectele din vitrină
azi / pentru ziua de azi;
[...]

caii de bronz rămâneau la locul lor
erau împrumutaţi pe viaţă
şi subînchiriasem unul / aveam grijă
de ei de când m-am născut.
(*nu mă aşteptam să mă ia mai nimeni în seamă / ştiam*)

Jocuri de emoții, de cuvinte, care dau un ritm vieții, fluent și coerent, amuzant:

în primele zile am vizitat oraşul / îmi zisesem că poate
e mai bine să mă mut pe o stradă pustie de la marginea lui
ochi de vultur / verde deschis / se roteau pe deasupra
poate că ciocul lui îmi atinge spatele / (fără vecini
nu are cine să îmi spună nimic);

eu ascult cuvintele lor şi apoi le spun pe ale mele / unul zice
„foc" / eu spun „apă" / aştept / dacă tace zic eu şi „aer" şi „pământ";

dacă zice „sus" / eu zic „jos" / aştept-aştept-aştept
apoi scriu un poem despre apă de băut / dar nu în limba slavonă;
(*în primele zile am vizitat oraşul / îmi zisesem că poate*)

Poetul este conștient că emoțiile din cuvinte sunt dificil de dresat, ele pot trăda, dar și consola, ele sunt corpul materializat al unui timp, al unei conştiinţe.
„Vaincre le hasard mot pour mot.", Stéphane Mallarmé.

acum ştiam cum gravitează cuvântul / cum îţi depune propria
sinceritate / îl scoteai din bibliotecă sau din sertar / îl lustruiai bine
şi era gata de fixat cu mult colagen;

acum îl urc pe masa de analiză / îl desfac la cămaşă / îi citesc
bine caracteristicile şi îl pregătesc pentru viziunea interiorului;

îl deschid / îl privesc prin spectrul de culori / apoi prin
spectrul numeric / îl notez şi îl aşez lângă un altul.

tu / tu eşti cea mai apropiată
fiinţă de mine / tu îmi cunoşti poftele
tu îmi cunoşti graţiile
(*acum ştiam cum gravitează cuvântul / cum îţi depune propria*)

Poetul este un vrăjitor, are o mantie de cuvinte cu care poate zbura între cer și pământ, are o misiune ezoterică, cosmică. Poezia eliberează de nevroze, de nelinişti, de singurătăţi rebele, negative:
pe maidan erau patru bocitoare / cântau pe rând uneori
de cele mai multe ori în cor / botezasem cu numele lor
patru stele nova pe locuri dispărute;

nici nu aşteptam înserarea / ea era foarte departe / cu umbrele
ei proiectate pe peretele sferic / imens / şi nimeni
nu se gândea cu gândurile lui la ore aşa îndepărtate
aşa că încă de la primele imnuri ale dimineţii noi ne sărutam
iubitele cu ochii cârpiţi de somn / cu mâinile încă umede şi moi
căutându-le adevărul;
(*pe maidan erau patru bocitoare / cântau pe rând uneori*)

„Liviu Măţăoanu face contrabandă cu melancoliile și își ascunde predispoziția reflexivă într-o scriitură aparent dezlânată și ostentativ dezarticulată, mizând pe efectul în răspăr al devierilor parentetice şi al inconsistenţei colocviale a discursului. Scriitura lui uzează şi abuzează de tehnici de înşelare, simulând incongruenţa doar spre a tensiona coerenţa şi lăfăindu-se în sporovaială ca într-un costum prea larg al rigorii meditative." (Al. Cistelecan, *Luceafarul*, nr. 12/1995)
nimeni nu putea intra / şi liniştea
era pe măsură înăuntru;

nimeni nu putea ieşi / cuvintele
şoptite deveneau ritmice;

nimeni nu putea exista în timp real
vieţile noastre păreau frumoase poveşti;

hai / spune-o cu voce tare: oooooouhh!

Un poet complex, ce surprinde, convinge și promite mult.
„Dialogul instituit între eul liric şi eul interior aduce în prim-plan concepte filosofice precum: adevăr, timp, realitate. Modalitatea în care sunt abordate relevă criza unei conştiinţe care se vede confruntată cu un pseudo-adevăr, cu o pseudo-realitate și cu sentimentul apăsător al scurgerii ireversibile a timpului." (Iosefina Batto, *Echinox*, nr. 6-7-8/1995)

Angela NACHE MAMIER

Literatura babiloniană şi asiriană

EPOPEEA LUI IZDUBAR

Cântece în cinstea lui Izdubar

(urmare din numărul trecut)

COLOANA IV

ELIMINAREA LUI IȘTAR - ÎNCERCAREA EI DE A-L ÎNVIA PE TAMMUZ - PRIMUL EI IUBIT

Când Allat l-a văzut pe heruvim orbitor venind
Şi lumina-i strălucitoare tot întunericul el risipind,
S-a lovit peste piept şi către l furioasă spumegă
De furie, şi bate din picior până când toate bolţile
Hadesului cutremură,
Pe Atsusunamir, heraldul, astfel l-a blestemat:
„Pleacă de-aici, herald! Sau aici în lanţuri te voi lega
În bolţile-mi întunecoase, şi de mâncare îţi vor arunca
Gunoiul din oraş care-a rămas
Şi apă murdară ca să bei zilnic îţi voi da.
Şi te voi caza în închisoarea mea
Până când tras în ţeapă în acea îngrozitoare cameră de
tortură viaţa îţi vei da.
Aşadar, ai venit soarta spre a-ţi înfrunta?
Pe copiii tăi cu foamete îi voi lovi."
În cele din urmă domolită, Allat vorbi:
„Du-te Asherim împodobit lasă zorile să răsară!
Şi duhurile pe tronurile lor de aur aşază!
Apoi las-o pe Iştar ale Vieţii ape strălucitoare să vadă!
Şi să bea pe săturate, apoi la mine s-o aducei;
Din închisoare, în libertate o pun."
Iar apoi Namtar prin toate zidurile străbate
Şi-aruncă lumina prin toate sălile întunecate
Şi toate duhurile pe tronurile lor le aşază
O conduce pe Iştar la apele de lângă conuri.
Ea bea acum apa strălucitoare fericită
Ce tot trupul îi curăţă şi-l purifică.
Şi la prima poartă el rochia-i înapoiază
Şi o conduce prin a doua: apoi el se întoarce

ELIBERAREA LUI IȘTAR

Şi brăţările-i restituie: astfel, la fiecare poartă
Îi înapoiază cingătoarea, nestematele
Apoi pe fruntea-i regală a aşezat coroana-i scânteietoare
Cu toate podoabele care-i aparţineau.
Ea stă mândră înaintea celei de-a şaptea porţi
Iar Namtar se înclină-n faţa ei ceremonios:
„Tu nicio răscumpărare reginei noastre n-ai plătit
Pentru eliberarea ta, şi totuşi tu ai zis
Că pe Tammuz al tău l-ai căutat aici,
Întoarce-te! Şi în aceste săli îl vei găsi.
Tu apele să torni pe el pentru ca la viaţă să-l readuci;
Apele pe Tammuz al tău şi-l vor restitui.
Cu veşminte îl poţi găti şi o coroană
Cu nestemate şi, singură cu tine, sluga ta
Te va consola şi durerea îţi va linişti.
Hharimtu, Samkha în ajutor îţi vor veni.

(continuare în numărul viitor)

Traducere din limba engleză de **Liana ALECU**

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a
Primăriei municipiului Piteşti

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Secretar de redacţie:
Simona FUSARU

Redactori:
Lucian COSTACHE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Ion PANTILIE

Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Corectură:
Jean DUMITRAȘCU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013,
Piteşti
Tel./fax: 0248/219976

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra conţinutului textelor revine autorilor, conform legii. Autorii pot avea şi alte opinii decât ale redacţiei.

Manuscrisele primite
la redacţie nu se înapoiază.

Tiparul executat la
VENUS PRINTING SOLUTIONS
Iași

Revista nu publică decât texte originale, deci care nu au mai apărut în alte publicații.

Timpul unei expoziţii neconvenţionale

Proiectul vizual „CRONOS", care îi reuneşte pe **Ana Roşoga şi Marius Cristea**, reprezintă, de fapt, o dublă expoziţie personală, al cărei numitor comun este timpul (în antiteză cu titlul ales, fără conotaţii mitologice, însă). Cei doi abordează subiectul cronologic în mod deopotrivă subiectiv şi antropologic, interpretându-l, după cum vom vedea în continuare, fie ca temă, fie ca factor declanşator al unor acţiuni. Altfel, artiştii prezentaţi sunt diferiţi ca stil, manieră, mijloace tehnice, dar şi prin concept. Mai mult decât atât, ceea ce îi diferenţiază este mai puternic decât ceea ce îi apropie, dar munca lor este complementară, având chiar nişte graniţe comune.

Ce i-a adus împreună, dincolo de faptul că ambii se exprimă atât în pictură, cât şi în obiect sau instalaţie, este modul de a înţelege relaţiile potenţiale dintre lucrările pe care le creează şi condiţiile în care urmează să le expună; pornind de la modul de iluminare şi până la concurenţa acestora cu eventualele ordine morfologice arhitecturale sau cu orice fel de obiecte preexistente. Cei doi sunt deschişi provocării de a expune în spaţii neconvenţionale, fapt datorită căruia îi regăsim, prin munca lor artistică, inclusiv în Sinagoga din Piteşti, o construcţie prin însăşi construcţia sa nespecifică organizării de expoziţii.

Lucrările Anei Roşoga, încadrabile în categoria numită în literatura de specialitate *appropriatin (art)*, dincolo de tematica în care se înscriu, presupun folosirea de obiecte preexistente (readymade), în mod particular cele găsite (found object), asamblate în colaje şi instalaţii în care preluarea unor sensuri, reciclarea şi modificarea intenţionată a fragmentelor conduc spre rezultate pe cât de noi, pe atât de surprinzătoare.

Folosirea artistică a materialelor care nu au fost create în astfel de scopuri a declanşat reacţii de respingere încă de la primele acţiuni ale lui Duchamp (prin acţiuni înţelegând aici achiziţionarea sau configurarea unor obiecte readymade şi prezentarea lor drept lucrări de artă) şi va continua să declanşeze rezerve în ciuda teoretizării între timp al acestui tip de artă şi a multiplelor studii de caz, astăzi celebre.

Decontextualizarea şi recontextualizarea unor obiecte sau fragmente presupune atât folosirea calităţilor vizuale ale acestora (culori, texturi, forme sau imagini cu caracter decorativ ori informaţional), cât şi specularea sensurilor utilitare sau culturale pe care le aveau iniţial. Aici survine „jocul" timpului în creaţia Anei Roşoga. (...).

Ana Roşoga intervine moderat asupra fragmentelor din colajele sale, fapt care le transformă în picto-obiecte, îndepărtându-le de readymade-ul clasic, dacă admitem că există o asemenea clasificare. Artista a contrabalansat lucrările realizate prin colaj cu picturi aşa-zis simple, în ulei sau acril pe pânză.

În cadrul vernisajului, Marius Cristea a susţinut performance-ul „Time after Time", constând în operarea unor intervenţii ireversibile asupra unei importante picturi din creaţia sa, o lucrare de nu mai puţin de şase metri pătraţi, expusă anterior inclusiv la Biblioteca Academiei Române, Sala „Theodor Pallady", într-o expoziţie personală din 2018. După ani de muncă, de evenimente în cadrul cărora a fost expusă şi de aşteptare (în depozit), transformată în fragmente, aceasta a dobândit o nouă formă de existenţă prin intermediul performance-ului. Acesta este modul în care s-a raportat artistul la timp.

Din alt punct de vedere, lucrarea tăiată de Marius Cristea şi transformată în mai multe tablouri, prin ataşarea părţilor pe diverse şasiuri, cu pierderile de material de rigoare, nu este o lucrare oarecare, în nici un caz una care să fi fost creată în acest scop. Artistul nu are, în întreaga sa creaţie, lucrări asupra cărora să se poată interveni fără regrete, sau cel puţin fără sentimentul că ceva s-a pierdut în mod iremediabil. Dimpotrivă, imaginile artistului se disting prin forţă, vitalitate şi rafinament.

Pictura lui Marius Cristea, în special când lucrează pe dimensiuni medii şi mari, îşi are ancorele în figurativ, dar se dezvoltă ca abstracţie cromatică şi cunoaşte rezolvări modulare, cu puternice trimiteri decorative. Semnele vizuale figurative "ascunse" printre tuşele adeseori gestualiste, de obicei portrete, motive aviare, florale, cruciforme sau ezoterice, sunt integrate organic în câmpul lucrărilor, semnalându-şi prezenţa în mod concis, dar discret.

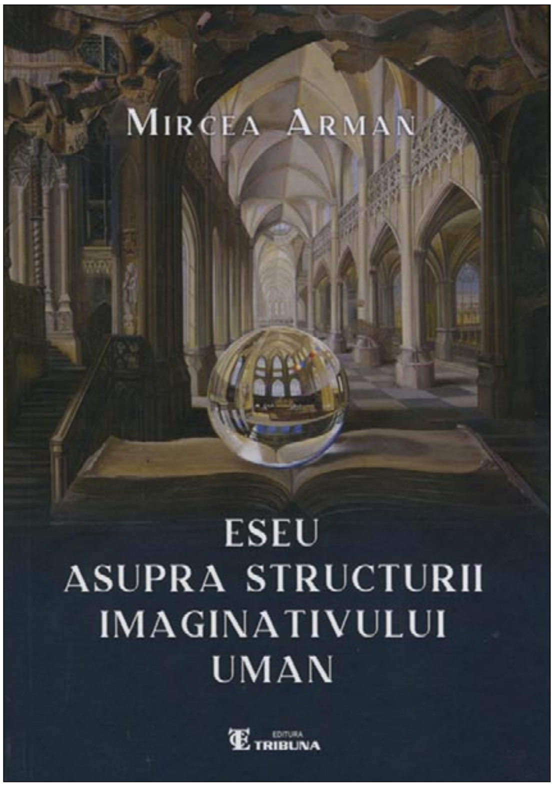
În sensul analizei de mai sus, numărul părţilor, al tăieturilor aferente şi al traseelor urmate de lama cutter-ului au fost minuţios premeditate. Artistul, dincolo de faptul că ştie cel mai bine cum, ce şi de ce a lucrat pânza originală, ştie exact şi unde doreşte să ajungă. Pentru a evita eventualele erori de parcurs, datorate instinctului sau dicteului automat, acesta a făcut o documentaţie riguroasă privitoare la dimensiunile fragmentelor rezultate, la încadrări, la liniile de forţă ale semnelor vizuale raportate inclusiv la secţiunea de aur, în raport cu noile dimensiuni şi nu în ultimul rând, la pierderile de material şi o dată cu ele, de imagine. Documentaţia este parte a performance-ului şi a întregului proiect. (...).

Prin asocierea muncii lor artistice, concretizate în lucrări, cu spaţiul neconvenţional şi cu performance-ul, Ana Roşoga şi Marius Cristea se înscriu în conceptul de sculptură socială (*social sculpture*), teoretizat încă din anii '70 de Joseph Beuys, la fel de actual şi astăzi. În condiţiile în care oamenii tind să treacă pe lângă galerii fără a le trece pragul, artiştii pot face o parte din drumul dintre ei şi public, prin mijloace care nu pot fi indicate de nici un algoritm, bunăoară prin consacrarea unor galerii temporare în clădiri sau locuri nespecifice acestora. (...).



Mihai PLĂMĂDEALĂ,
curator

CARTEA DE FILOSOFIE



MIRCEA ARMAN

De la primele pagini ale **Eseului asupra structurii imaginativului uman**, am avut un vag sentiment de familiaritate, deşi ceea ce citeam era de o originalitate certă. La capătul lecturării acestei cărţi, am realizat valoarea extraordinară pe care o reprezintă acest text. Eram familiarizată cu tema, deoarece teza mea de doctorat studiase *imaginal*-ul în literatura modernistă. Astfel, mă întâlneam cu un text, cu un autor, pe un teren comun – acela de a decela un spaţiu intermediar, sau un *tertium datur*, în definiţia imaginarului uman şi poetic.

Aşa cum arată autorul, acest spaţiu este practic neexplorat, deoarece întreaga filosofie modernă este tributară modelului aristotelic. Aşadar, este vorba de o întreprindere grandioasă şi anevoioasă aceea de a determina reperele şi motivele acestui spaţiu intermediar. Ceea ce reuşeşte cu brio **Mircea Arman**, într-o proză clară şi concisă şi printr-un discurs erudit şi consistent. Discuţia sa cuprinde o multitudine de aspecte ale imaginativului (raţional) de la vechii greci până la modernitatea occidentală. Este o analiză sofisticată şi minuţioasă, care ne ajută să înţelegem dintr-o nouă perspectivă imaginarul creativ. Mă voi opri însă la două dintre inovaţiile majore aduse de cartea lui Mircea Arman: conceptul de *imaginativ* (raţional) şi noţiunea de creaţie poietică.

Încă de la început, autorul semnalează că textul său nu se înscrie în linia tradiţiei filosofice cunoscute şi că, de altfel, în niciun curent filosofic sau critic de până acum.

Astfel, asistăm, în acest text, la un tur de forţă al autorului care ne arată că este posibilă existenţa unei gândiri filosofice în afara, sau chiar în contradicţie cu cea aristotelică. Motivaţia sa principală este aceea de a afla adevărul acestei funcţii aparte a raţionalităţii umane, pe care el o denumeşte capacitate imaginativă. Capacitatea imaginativă este deosebită de ceea ce se înţelege prin imaginaţie sau imaginar, deoarece aici nu avem de-a face cu fantezia sau, mai rău, halucinaţia, ci cu o raţionalitate certă. În această privinţă, demersul domnului Arman este unul profund original, deoarece el postulează imaginativul ca entitate raţională, capabilă să creeze lumi posibile. (...).

Prejudecata constantă care a stăruit şi stăruie încă asupra poeziei, şi care îşi are rădăcina în scolastică, [...] este aceea că poezia nu este altceva decât cunoaşterea prin simţuri şi asupra simţurilor, fantasmă, fals sau plăcere a simţurilor, fără nici un fel de legătură cu intelectul, cu cele determinate şi cu adevărul. (p. 252)

Mircea Arman demonstrează teoria raţionalităţii imaginativului în special în capitolul său despre operele lui Hölderlin, Rilke şi Dante. Dar întregul volum ne poartă prin istoria imaginativului uman, precum şi a caracteristicilor sale, începând cu Grecia antică, trecând apoi prin Hesiod, Homer, Platon. *Eseu asupra structurii imaginativului uman* impresionează prin rigurozitatea demonstraţiei, precum şi prin creativitatea şi originalitatea conceptelor expuse. Este un text de referinţă, care sper că va deschide drumul spre cercetări hermeneutice care să pornească de la premisa imaginativului ca facultate raţională şi a creatorului ca parte activă şi conştientă în procesul de creaţie.

Ioana COSMA